

Mazowsze

ANALIZY I STUDIA

1

**Środki wsparcia projektów
województwa mazowieckiego
w latach 1999–2004**

(synteza)

**Środki wsparcia projektów
województwa mazowieckiego
w latach 1999–2004
(synteza)**

Warszawa, 2006

Opracowanie/Wydawca
Mazowieckie Biuro Planowania Przestrzennego i Rozwoju Regionalnego
ul. Lubelska 13
03-802 Warszawa
tel.: (022) 741 34 50
fax: (022) 618 90 96
e-mail: mbp@mbp.mazovia.pl

Dyrektor Biura
prof. dr hab. Zbigniew Strzelecki

Zastępcy dyrektora
mgr Bartłomiej Kolipiński
mgr inż. arch. Tomasz Sławiński

Wykonano przez Zespół Analiz
pod kierunkiem dr Dariusza Piotrowskiego
mgr Krzysztof Kacperski
mgr Marta Krasowska
mgr Piotr Siłka

Na podstawie opracowania MBPPiRR pt.:
*Wykorzystanie środków wsparcia w projektach
rozwoju województwa mazowieckiego w latach 1999–2004*

opracowanego przez zespół:
dr Maciej Trzaskowski
mgr Małgorzata Dąbrowska
mgr Elżbieta Domniak
mgr Elżbieta Goryszewska
mgr Krzysztof Kacperski
mgr Teresa Oklińska

Tłumaczenie:
mgr Konrad Szylar

Redakcja językowa:
mgr Monika Jarosz

Opracowanie graficzne:
mgr Marta Krasowska

Skład i łamanie:
Tomasz Cybulski

Mazowsze
Analizy i Studia

Zeszyt 1/2006

**„Środki wsparcia projektów
województwa mazowieckiego w latach 1999-2004 (synteza)”**

ISSN 1896 - 6322

Spis treści

Zarys tematyki.....	5
I. Źródła wsparcia projektów województwa mazowieckiego w latach 1999-2004.....	7
II. Środki wsparcia na infrastrukturę transportową regionu	10
III. Środki wsparcia na ochronę środowiska regionu	20
IV. Środki wsparcia na infrastrukturę społeczną regionu	24
V. Środki wsparcia na rolnictwo i obszary wiejskie regionu.....	28
VI. Środki wsparcia na rozwój małych i średnich przedsiębiorstw regionu	32
Podsumowanie	35
Materiały dodatkowe.....	37
Słowniczek skrótów	38
Spis map	42
Spis wykresów.....	42
Spis tabel	43

Zarys tematyki

Źródłami dochodów jednostek samorządu terytorialnego¹ (JST) w Polsce są: dochody własne oraz transfery (dotacje i subwencje). W większości przypadków pokrywają one jedynie wydatki bieżące jednostek samorządowych, ale nie pokrywają kosztów związanych z zadaniami inwestycyjnymi, służącymi nie tylko poprawie warunków życia mieszkańców, ale również rozwojowi społeczno-gospodarczemu jednostki. W tej sytuacji JST zmuszone są do poszukiwania dodatkowych źródeł finansowania swoich projektów, którymi są środki wsparcia.

Pojęcie *środków wsparcia*, na potrzeby niniejszego opracowania, zdefiniowane zostały jako różnica między kosztorysową wartością przedsięwzięcia a wielkością wkładu własnego JST na jego realizację. JST musi dysponować określonym udziałem wkładu własnego w całkowitej wartości inwestycji (zgodnie z zasadą dodatkowości) przy ubieganiu się o środki wsparcia. Nie zawsze pochodzi on w całości z nadwyżki budżetowej. Może być więc pokrywany z zewnętrznych źródeł finansowania, jak kredyty preferencyjne czy komercyjne, partnerstwo publiczno- prywatne (PPP) i inne. Te jednak nie są traktowane w niniejszym opracowaniu jako środki wsparcia (zgodnie z powyższą ich definicją).

Środki wsparcia w skali regionu mogą pochodzić z:

- krajowych środków publicznych (dotacje celowe na inwestycje),
- funduszy UE,
- innych zagranicznych źródeł pomocowych (np. środki z programów Banku Światowego).

Środki te stają się coraz istotniejszym źródłem finansowania działań inwestycyjnych jednostek samorządowych. Ich wielkość zależy przede wszystkim od dwóch kwestii. Po pierwsze, od możliwości wniesienia własnego wkładu przez jednostkę samorządową (ponieważ w większości środki wsparcia przyznawane są na zasadzie dodatkowości), co predystynuje bogate jednostki do większej ich absorpcji. Po drugie, wielkość pozyskanych środków wsparcia zależy od czynnika ludzkiego – aktywności wykazywanej przez decydentów JST.

W końcu lat 90. XX wieku zaczęto wprowadzać w Polsce założenia Agendy 2000 (strategicznego dokumentu unijnego). Służyły one przygotowaniu kraju do akcesji. Uruchomiono w tym celu dwa nowe programy przedakcesyjne: SAPARD i ISPA oraz wprowadzono Nową Orientację Phare. W latach 1999–2004 wzrosły więc potencjalne możliwości pozyskiwania znacznych środków wsparcia przez jednostki samorządowe, zarówno ze względu na większą różnorodność źródeł, jak również większą zasobność funduszy wsparcia, w porównaniu z wcześniejszym okresem.

Mazowieckie Biuro Planowania Przestrzennego i Rozwoju Regionalnego (MBPPIRR) zainspirowane intensywnością tychże procesów wykonało opracowanie pt. *Wykorzystanie środków wsparcia w projektach rozwoju województwa mazowieckiego w latach 1999–2004*. Jego celem była identyfikacja źródeł środków wsparcia oraz próba dokonania oceny ich wykorzystania w województwie mazowieckim. Wynikiem przeprowadzonych analiz jest prezentacja przestrzennej alokacji środków wsparcia w podziale na najważniejsze działy inwestycyjne:

¹ W Polsce jednostkami samorządu terytorialnego (JST) są gminy, powiaty i województwa. Gminy stały się faktyczną władzą samorządową na mocy ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 1990 r. Nr 16, poz. 95), a powiaty i województwa - ustaw z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatu (Dz. U. z 1998 r. Nr 91, poz. 578) i województwa (Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1590). Wszystkie posiadają osobowość prawną, prawo własności i inne prawa majątkowe, określone zadania własne i zlecone, na których realizację mają zapewnione udziały w dochodach publicznych.

1. infrastrukturę transportową
2. ochronę środowiska,
3. infrastrukturę społeczną,
4. rolnictwo i obszary wiejskie,
5. małe i średnie przedsiębiorstwa.

Materiały, na podstawie których wykonano w tym celu analizy, zebrano od instytucji zarządzających, pośredniczących i wdrażających programy wsparcia². Pozyskane informacje pozwoliły przedstawić wyniki analiz przestrzennych w skali powiatów oraz w niektórych przypadkach – w skali województwa. Materiały okazały się niewystarczające do prezentacji wszystkich zagadnień w skali gmin całego województwa mazowieckiego, co świadczy o braku dostatecznej kompatybilności działań tychże instytucji oraz problemach monitoringu przepływu środków wsparcia.

Utrudnione było także przedstawienie struktury alokacji środków wsparcia pozyskiwanych przez JST. Wielkość środków była podawana w jednych źródłach jako wartość projektów zakontraktowanych, w innych – jako zrealizowanych, zgłoszonych lub jako wartość dotacji do projektów już rozliczonych. Przyczyn takich problemów można upatrywać w dwóch kwestiach. Pierwszą jest zbyt duża liczba instytucji (płatnicze, finansujące, zarządzające – różne dla poszczególnych programów wsparcia i na różnych poziomach ich wdrażania), do których trafia projekt. Drugą kwestią jest różny czas uruchamiania poszczególnych programów wsparcia. W 2004 r. JST mogły równocześnie korzystać: jeszcze z programów przedakcesyjnych oraz już – z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności oraz instrumentów Wspólnej Polityki Rolnej. Dlatego też odpowiednie instytucje różnie traktowały środki pozyskane przez JST: jako środki na projekty dopiero przyjęte do realizacji, zadania zakończone, albo już rozliczone.

² Dane do analiz uzyskano z: Ministerstwa Infrastruktury, Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad, Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego, PKP Polskich Linii Kolejowych S.A., Przedsiębiorstwa Państwowego „Porty Lotnicze”, Mazowieckiego Oddziału Regionalnego Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, Wojewódzkiego Urzędu Pracy, Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości, Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Ministerstwa Gospodarki i Pracy (obecnie Ministerstwa Rozwoju Regionalnego).

I. Źródła wsparcia projektów województwa mazowieckiego w latach 1999–2004

W latach 1999–2004 jednostki samorządowe regionu korzystały ze środków wsparcia pochodzących z kraju i zagranicy, które miały służyć realizacji inwestycji zwiększających jego potencjał społeczno-ekonomiczny. Ogólna kwota wsparcia zbliżona była do 4000 mln zł.

Można wśród nich wyróżnić:

1. dotacje z krajowych środków publicznych

- z budżetu państwa w formie dotacji celowych na inwestycje

Z reguły nie mogły one przekraczać 50% wartości kosztorysowej inwestycji. Od 2001 roku dotacje celowe dla województwa były udzielane w ramach kontraktu wojewódzkiego, na inwestycje wynikające z regionalnej strategii rozwoju.

Tabela 1. Wykorzystanie środków z kontraktu województwa mazowieckiego w latach 2001–2004

rok	łączna kwota [mln zł]	w tym:	
		środki z budżetu JST [mln zł]	środki z budżetu państwa [mln zł]
2001	739, 8	429, 3	310, 5
2002	445, 8	174, 1	271, 7
2003	342, 6	173, 1	169, 6
2004	333, 6	155, 3	178, 4
suma	1 861, 8	931, 7	930, 1

Źródło: Opracowanie MBPPIRR na podstawie: *Sprawozdanie końcowe z realizacji Programu wsparcia na lata 2001–2003*, Ministerstwo Gospodarki i Pracy, 2004, Warszawa; *Informacja o realizacji Programu Wsparcia na rok 2004*, Ministerstwo Gospodarki i Pracy Departament Wdrażania Programów Rozwoju Regionalnego, 2005, Warszawa.

Ze środków kontraktu w województwie mazowieckim w latach 2001–2004 zrealizowano ponad 560 inwestycji, w tym 60 inwestycji o okresie dłuższym niż jeden rok. Siedem z nich było inwestycjami wieloletnimi. Łącznie na wszystkie inwestycje przeznaczono kwotę 1861,8 mln zł ze środków publicznych, które po połowie pochodziły z budżetu państwa i z budżetu jednostek samorządowych (Tabela 2.).

- **dotacje celowe z funduszy celowych:** Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Krajowego Funduszu Mieszkaniowego. Specyficznym instrumentem jest Eko-Fundusz, który został powołany przez Ministra Finansów w celu udzielania wsparcia w formie dotacji lub preferencyjnych pożyczek na przedsięwzięcia z zakresu ochrony środowiska. Przeznaczone na ten cel kwoty pozwalają zmniejszyć część zagranicznego długu Polski. W sumie, znaczenie funduszy celowych nie było decydujące dla wsparcia regionu. Na przykład dofinansowane inwestycje z Funduszu Ochrony Środowiska w ciągu sześciu lat (1999–2004) wyniosło w regionie ponad 300 mln zł, a z kontraktów wojewódzkich w ciągu czterech lat (2001–2004) trzy razy tyle (Tabela 2.).

2. publiczne zagraniczne środki wsparcia

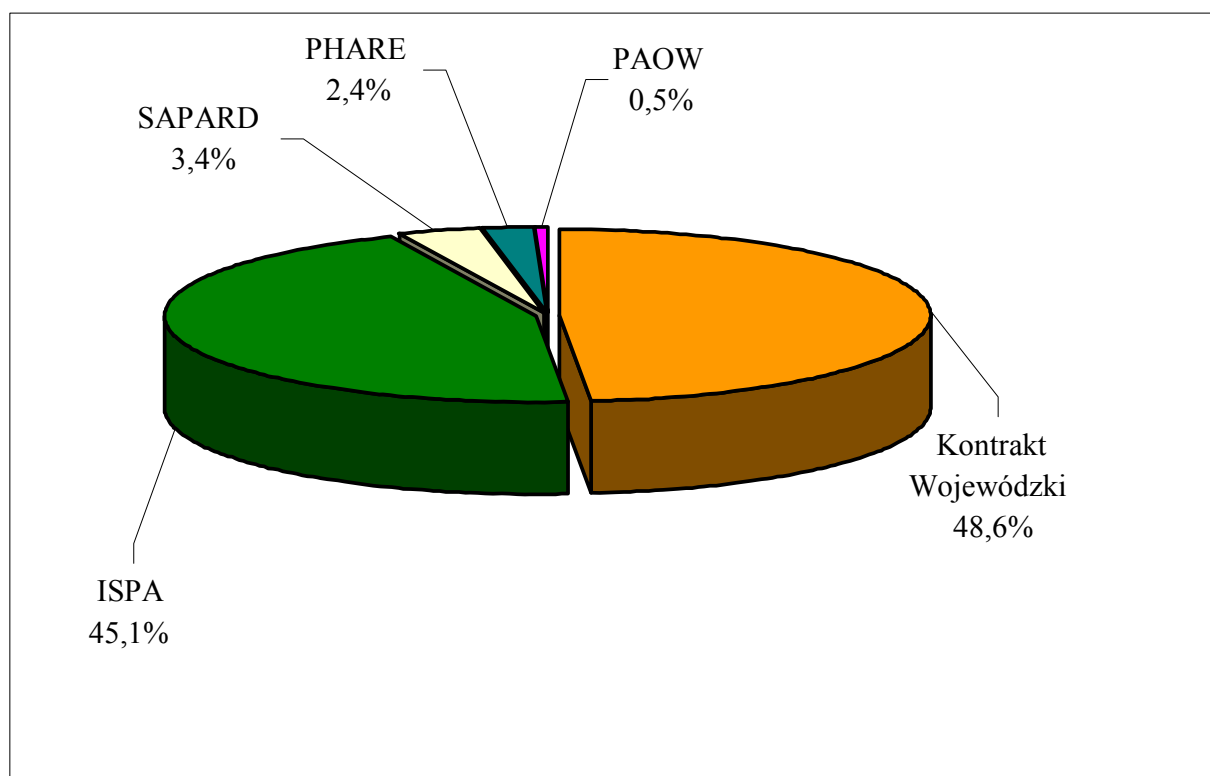
- **z organizacji finansowych o znaczeniu europejskim lub światowym**, w tym:
 - z Banku Światowego, który współfinansował z rządem Polski m.in. przedakcesyjny Program Aktywizacji Obszarów Wiejskich (**PAOW**) w latach 2000–2005. Jego głównymi celami było: zwiększenie pozarolniczego zatrudnienia na terenach wiejskich (likwidacja bezrobocia), włączenie się w trwający proces decentralizacji samorządów i rozwoju regionalnego, zapewnienie pomocy w tworzeniu potencjału instytucjonalnego niezbędnego dla wykorzystania przedakcesyjnych i strukturalnych funduszy Unii Europejskiej. Województwo Mazowieckie uczestniczyło w komponencie B2 i C Programu (edukacja i infrastruktura wiejska). Mazowszu przyznano 5,1% środków udostępnionych Polsce przez Bank Światowy, z czego wykorzystano 99%. Zrealizowano 354 projekty o łącznej wartości 54,5 mln zł, w tym 1/3 stanowiły dotacje z PAOW (19,6 mln zł). Indywidualne projekty przygotowane w ramach PAOW zostały aktualnie włączone do finansowania w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego (ZPORR) i Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich (SPO RZL),
 - z Europejskiego Banku Inwestycyjnego i Banku Światowego – realizowane są inwestycje drogowe oraz inwestycje z dziedziny ochrony środowiska.

- **środki z Unii Europejskiej – fundusze przedakcesyjne:**
 - ISPA – przeznaczony na inwestycje infrastrukturalne i środowiskowe o strategicznym znaczeniu. Jego kontynuacją po przystąpieniu Polski do UE jest Fundusz Spójności.
 - Phare Spójność Społeczno-Gospodarcza (SSG) miała na celu zmniejszanie opóźnień i nierównomierności rozwoju regionów poprzez promowanie aktywności gospodarczej, rozwiązywanie problemów społecznych związanych z rynkiem pracy, restrukturyzację oraz rozwój infrastruktury. Program był realizowany w czterech edycjach: 2000, 2001, 2002, 2003. Województwo mazowieckie uczestniczyło w edycjach Phare SSG 2001 i 2003. Kontynuacją tego funduszu przedakcesyjnego są fundusze strukturalne UE.
 - SAPARD – dotyczył przygotowania obszarów rolnych do uczestnictwa we Wspólnej Polityce Rolnej UE.

- **środki z Unii Europejskiej – fundusze strukturalne, Fundusz Spójności oraz inicjatywy wspólnotowe** dostępne dla obszaru województwa mazowieckiego od 01.05.2004 r. tak jak w całej Polsce: Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR), Europejski Fundusz Społeczny (EFS), Fundusz Spójności oraz inicjatywy: EQUAL i INTERREG. W związku z obowiązkiem wykorzystywania środków UE zgodnie z zasadą programowania, w oparciu o Narodowy Program Rozwoju 2004-2006, uruchomiono następujące programy na poziomie krajowym, w których uczestniczą także jednostki samorządowe województwa mazowieckiego:
 - Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego (ZPORR) finansowany ze środków EFS i EFRR,
 - Sektorowe Programy Operacyjne (SPO):
 - SPO Transport,
 - SPO Rozwój Zasobów Ludzkich,
 - SPO Restrukturyzacja i Modernizacja Sektora Żywnościowego i Rozwój Obszarów Wiejskich,
 - SPO Rybołówstwo i Przetwórstwo Ryb,
 - SPO Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw.

Z powyższych programów województwo mazowieckie do końca 2005 r. pozyskało ok. 3,3 mld zł, co daje regionowi czwarte miejsce w kraju pod względem wysokości środków wsparcia. Według danych przedstawionych na V Mazowieckim Forum Samorządowym w 2006 r. względna wartość udzielonego wsparcia, w przeliczeniu na mieszkańca wyniosła ok. 660 zł. Przestrzenna alokacja środków ZPORR oraz SPO w województwie mazowieckim będzie przedmiotem kolejnych analiz.

Podsumowując, w latach 2001-2004 w strukturze środków wsparcia rozwoju województwa mazowieckiego podobny udział miały krajowe środki (w formie dotacji celowych z budżetu centralnego, przyznanych w ramach kontraktu wojewódzkiego) oraz środki zagraniczne, pozyskane głównie z programów przedakcesyjnych UE (Wykres 1).

Wykres 1. Struktura środków wsparcia projektów województwa mazowieckiego w 2001–2004

Źródło: Opracowanie MBPPIRR.

Środki z pozostałych źródeł wsparcia (scharakteryzowanych powyżej) miały nieznaczny wpływ na rozwój Mazowsza. Były przeznaczane przede wszystkim na realizację inwestycji o znaczeniu lokalnym, podnoszących jedynie jakość życia mieszkańców.

II. Środki wsparcia na infrastrukturę transportową regionu

Głównym wyzwaniem, które stoi przed władzami województwa mazowieckiego w kwestii infrastruktury transportowej jest dążenie do zachowania spójności terytorialnej oraz zwiększenie dostępności komunikacyjnej całego regionu. Pozwoli ona budować korytarze dyfuzji rozwoju i ograniczać niekorzyści nadmiernej koncentracji zasobów w obszarze metropolitalnym Warszawy (OMW).

Środki wsparcia w województwie mazowieckim w latach 1999–2004 na inwestycje infrastruktury transportowej były dostępne z następujących programów:

- przedakcesyjnego ISPA oraz jego kontynuacji Funduszu Spójności – udzielane były na inwestycje o znaczeniu strategicznym dla całego kraju,
- przedakcesyjnego Phare SSG,
- przedakcesyjnego SAPARD,
- PAOW – komponent C,
- ZPORR,
- SPO Transport.

W latach 2001–2004 Mazowiecki Zarząd Dróg Wojewódzkich zrealizował na zlecenie i ze środków jednostek samorządu terytorialnego około 150 zadań infrastrukturalnych na łączną kwotę 136 mln zł, w tym środki unijne stanowiły jedynie 0,6 mln zł.

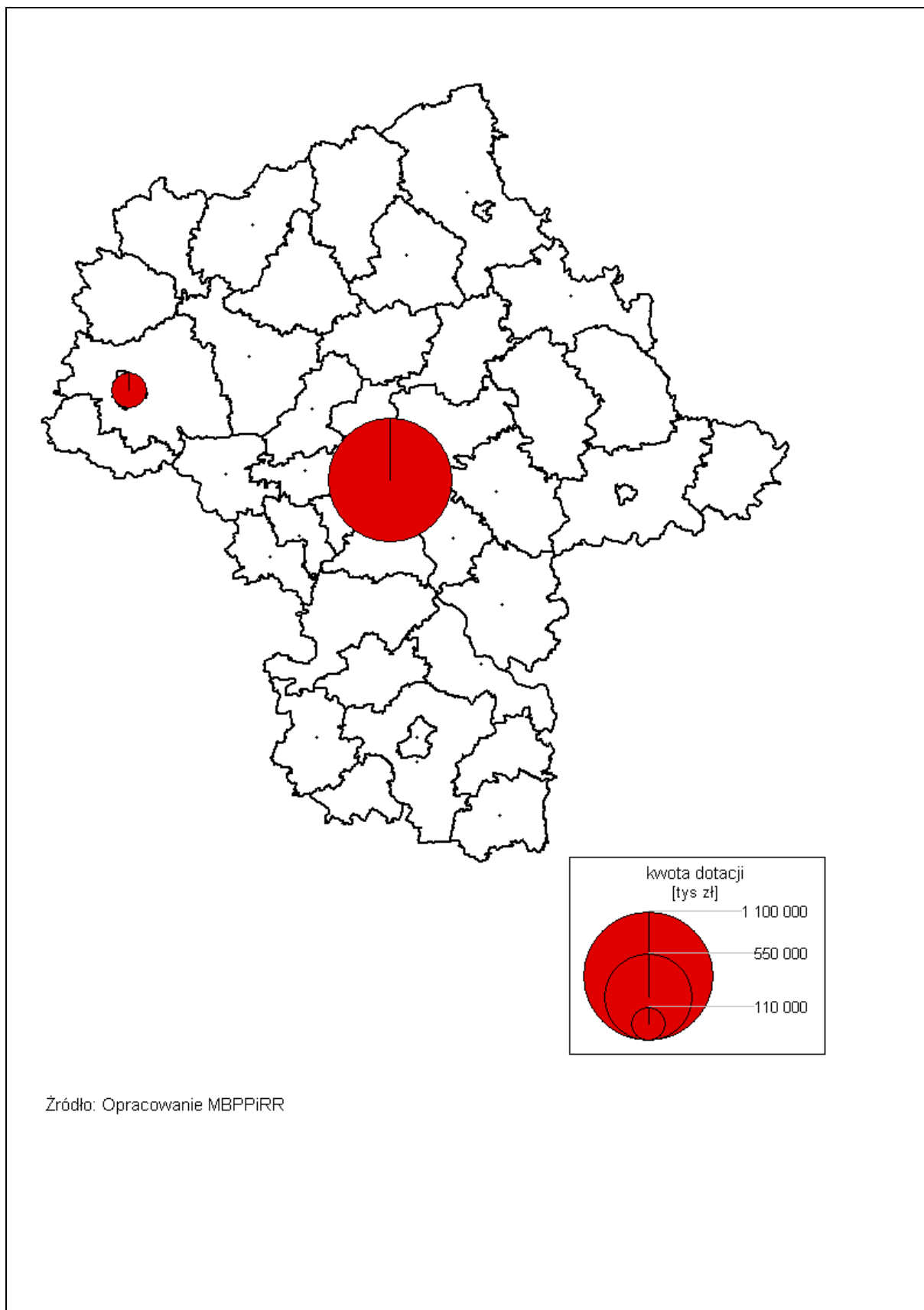
Ze środków udostępnionych jednostkom samorządu terytorialnego z dwóch Kontraktów dla Województwa Mazowieckiego: na lata 2001–2003 oraz na rok 2004 współfinansowane z budżetu państwa były następujące inwestycje:

- budowa I linii metra w Warszawie (inwestycja wieloletnia, która zaangażowała 58,4% ogółu środków przeznaczonych w kontraktach),
- budowa przeprawy mostowej przez Wisłę w Płocku,
- zadania z zakresu infrastruktury obszarów wiejskich – drogi powiatowe i gminne.

W ramach ostatniego zadania wybudowano, przebudowano i zmodernizowano około 120 km dróg, wybudowano lub zmodernizowano 5 mostów, przebudowano 41 skrzyżowań, wykonano i utwardzono zjazdy gospodarcze i zjazdy na drogi boczne (560 szt.).

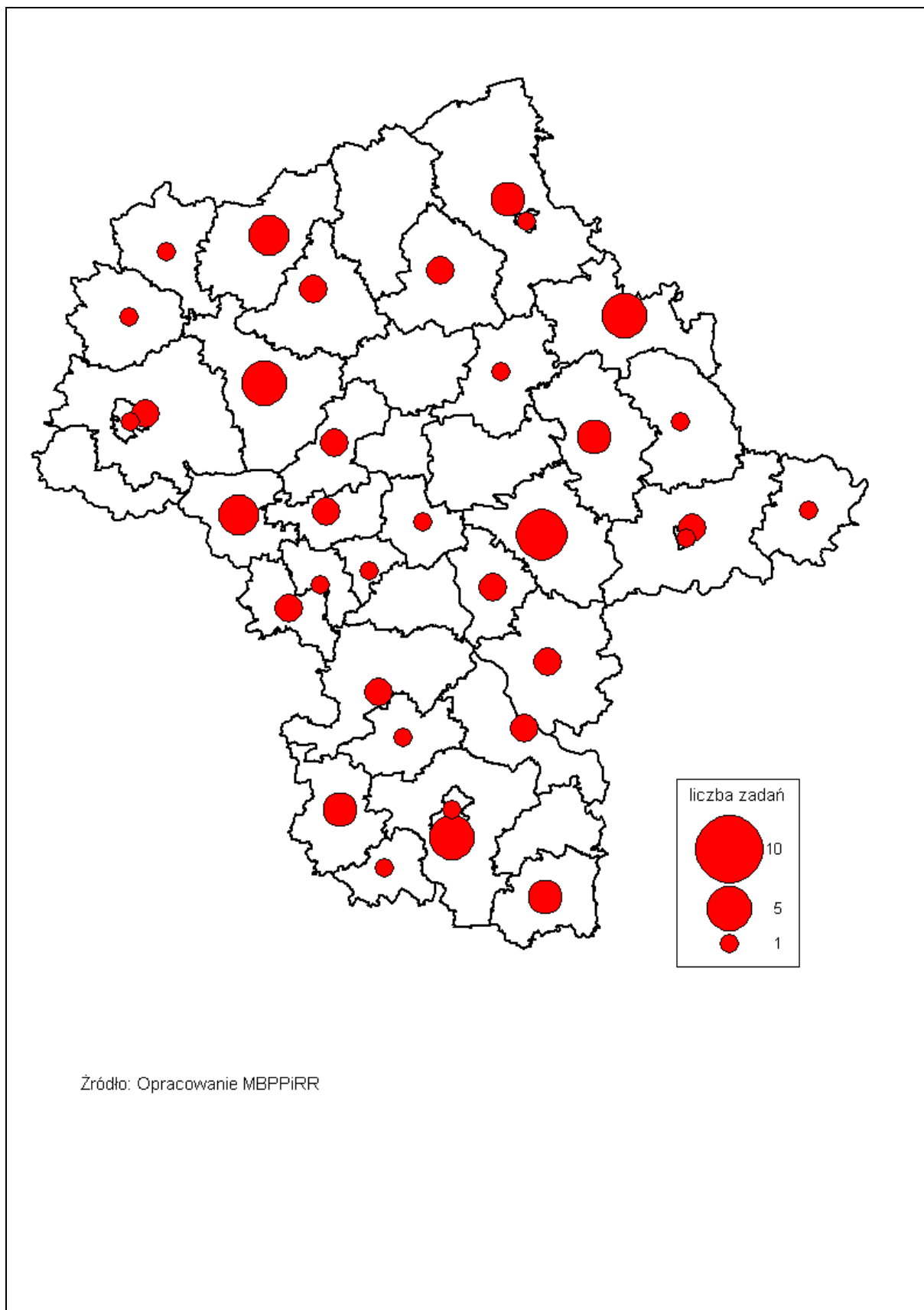
Wykorzystanie środków na inwestycje infrastrukturalne wykazywało znaczne zróżnicowanie przestrzenne w województwie co obrazuje (Mapa 1 i Mapa 2).

Mapa 1. Środki wsparcia przyznane w ramach kontraktów wojewódzkich na infrastrukturę transportową w latach 2001–2004 w podziale na powiaty [w tys zł]

Źródło: Opracowanie MBPPIRR

Mapa 2. Liczba zadań infrastruktury transportowej w ramach kontraktów wojewódzkich w latach 2001–2004 w podziale na powiaty

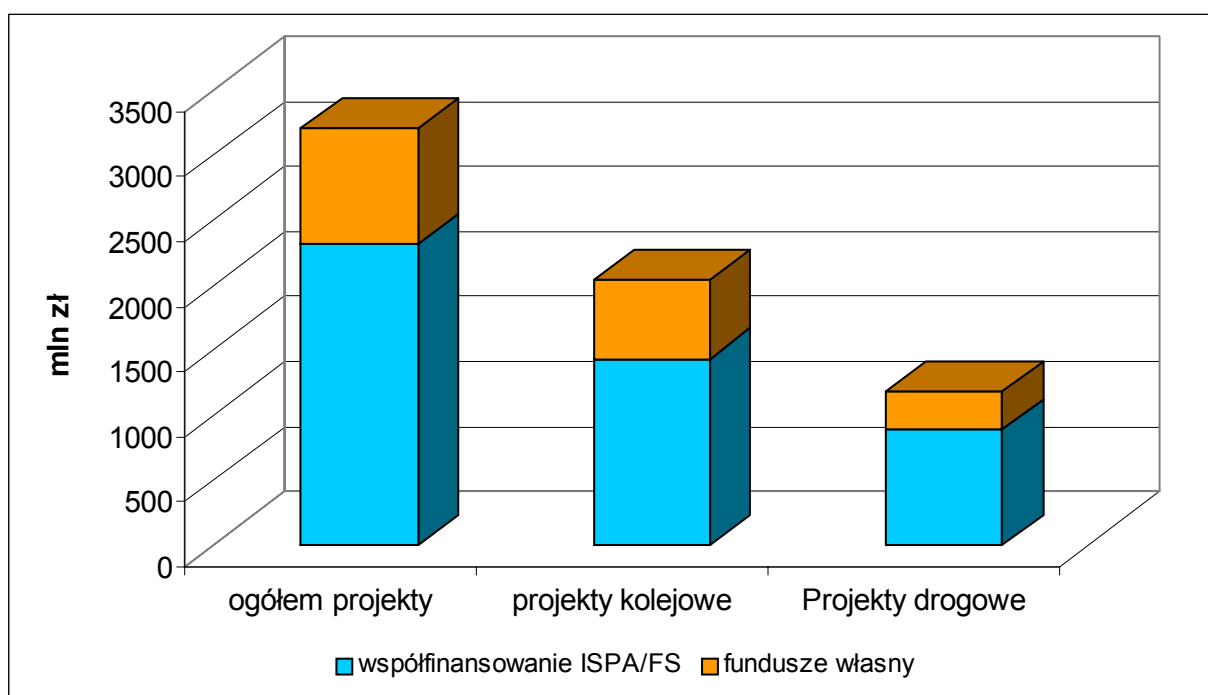

Największe zagraniczne środki wsparcia na projekty infrastrukturalne w województwie mazowieckim w latach 1999–2004 zostały przeznaczone z programu **ISPA i Funduszu Spójności**. Według danych Ministerstwa Infrastruktury Departamentu Finansowania Infrastruktury i Funduszy Europejskich całkowita wartość tych projektów wynosiła 3204 mln zł, z czego współfinansowanie z funduszy ISPA/Funduszu Spójności stanowiło aż 72% tej kwoty (Tabela 2).

Tabela 2. Finansowanie projektów infrastruktury transportowej z funduszy ISPA i Funduszu Spójności w latach 1999–2004

	ogółem środki [mln zł]	środki ISPA/FS [mln zł]	udział środków ISPA/FS [%]
ogółem projekty	3 204	2 314	72,2
kolejowe	2 033	1 427	70,2
drogowe	1 172	887	75,7

Źródło: Opracowanie MBPPIRR na podstawie danych Ministerstwa Infrastruktury Departament Finansowania Infrastruktury.

Wykres 2. Wydatki na infrastrukturę transportową ISPA/FS

Źródło: Opracowanie MBPPIRR na podstawie danych Ministerstwo Infrastruktury Departament Finansowania Infrastruktury.

Były to następujące przedsięwzięcia:

- modernizacja linii kolejowej E 20 odcinka Mińsk Mazowiecki – Siedlce i Siedlce – Terespol,
- przygotowanie projektu modernizacji odcinka Warszawa – Białystok – Trakiszki,
- modernizacja linii kolejowej odcinka Warszawa – Gdynia,
- poprawa infrastruktury kolejowej – likwidacja wąskich gardeł eksploatacyjnych,
- wzmocnienie drogi nr 50 (d.717) odcinka Grójec – Sochaczew i odcinka Grójec – Mińsk Mazowiecki,
- przygotowanie projektu budowy autostrady A-2 odcinka Stryków – Konotopa,
- wstępne studium budowy drogi ekspresowej S8 odcinka Radzymin – Wyszaków.

W latach 1999–2004 projekty infrastruktury transportowej realizowano również ze środków wsparcia programu:

- **Phare SSG** (Spójność Społeczna i Gospodarcza) – w ramach którego zrealizowano 3 inwestycje drogowe, których wartość wynosiła 63,9 mln zł, w tym dofinansowanie – 28,6 mln zł;
- **SAPARD** – programu przedakcesyjnego wspierającego rozwój rolnictwa i obszarów wiejskich, w tym ich infrastrukturę transportową (działanie 3). Do czerwca 2005 roku wnioskowano o pomoc w województwie w wysokości 585,5 mln zł³. Brak danych z ARiMR uniemożliwił analizę środków wydatkowanych, z tego instrumentu wsparcia;
- **PAOW** – komponent C: w latach 1999–2004 wyremontowano i zmodernizowano 16 dróg powiatowych i 20 dróg gminnych za kwotę 18 mln zł, z czego środki wsparcia stanowiły 8 mln zł (Mapa 3);
- **ZPORR** – w lipcu 2004 roku przyznano dofinansowanie ze środków EFRR na przebudowę trzech odcinków dróg wojewódzkich⁴. Zarząd Województwa Mazowieckiego zaakceptował także do realizacji 125 projektów dotyczących infrastruktury transportowej w skali powiatów i gmin. Ich dofinansowanie ze ZPORR wyniosło łącznie 331,5 mln zł (Mapa 4 i Mapa 5);
- **SPO Transport** – wartość podpisanych umów wynosiła 199 mln zł, a dofinansowanie z EFRR – 141 mln zł, z tego aż 133 mln zł przeznaczono na budowę dróg dojazdowych (krajowych) do II przeprawy mostowej w Płocku;
- ze środków **Banku Światowego** - współfinansowane było 6 inwestycji o łącznej wartości 253 mln zł, a tym udział Banku Światowego stanowił 138 mln zł;
- ze środków/kredytów **Europejskiego Banku Inwestycyjnego** w latach 2002–2004 wsparto inwestycje o całkowitej wartości 43,9 mln zł. Z tego EBI udzielił pomocy na kwotę 35,1 mln zł. Ponadto EBI w 2002 r. udzielił Polskim Liniom Lotniczym kredytu w wysokości 800 mln zł na budowę nowego terminalu wraz z budową węzła komunikacyjnego portu lotniczego im. Fryderyka Chopina.

³ Dane z Raportu Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, ARiMR (Oddział Mazowiecki).

⁴ Dotyczy drogi wojewódzkiej nr 630 Nowy Dwór Mazowiecki – Jabłonna (16,6 km – nakłady finansowe 36 mln zł, realizacja 2004-2006 r.), drogi wojewódzkiej nr 580 Warszawa – Leszno (21,4 km – nakłady finansowe 62,5 mln zł, realizacja 2004-2007) oraz drogi wojewódzkiej nr 579 Kuzuń Polski – Leszno – Błonie (29,4 km – nakłady finansowe 55,2 mln zł, realizacja 2004-2007).

Mapa 3. Środki wsparcia PAOW – komponent C w województwie mazowieckim w latach 2000–2005 w podziale na powiaty

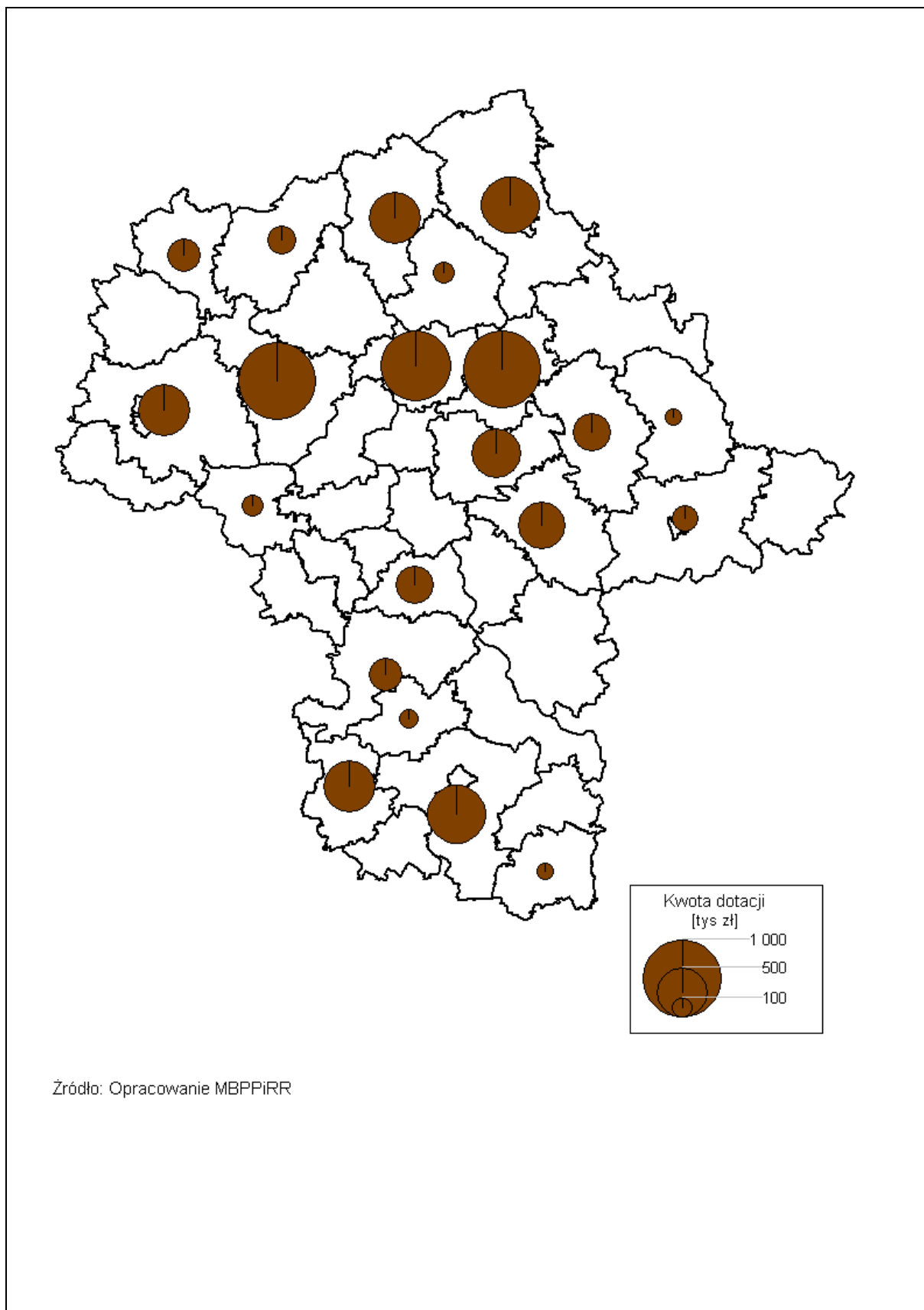

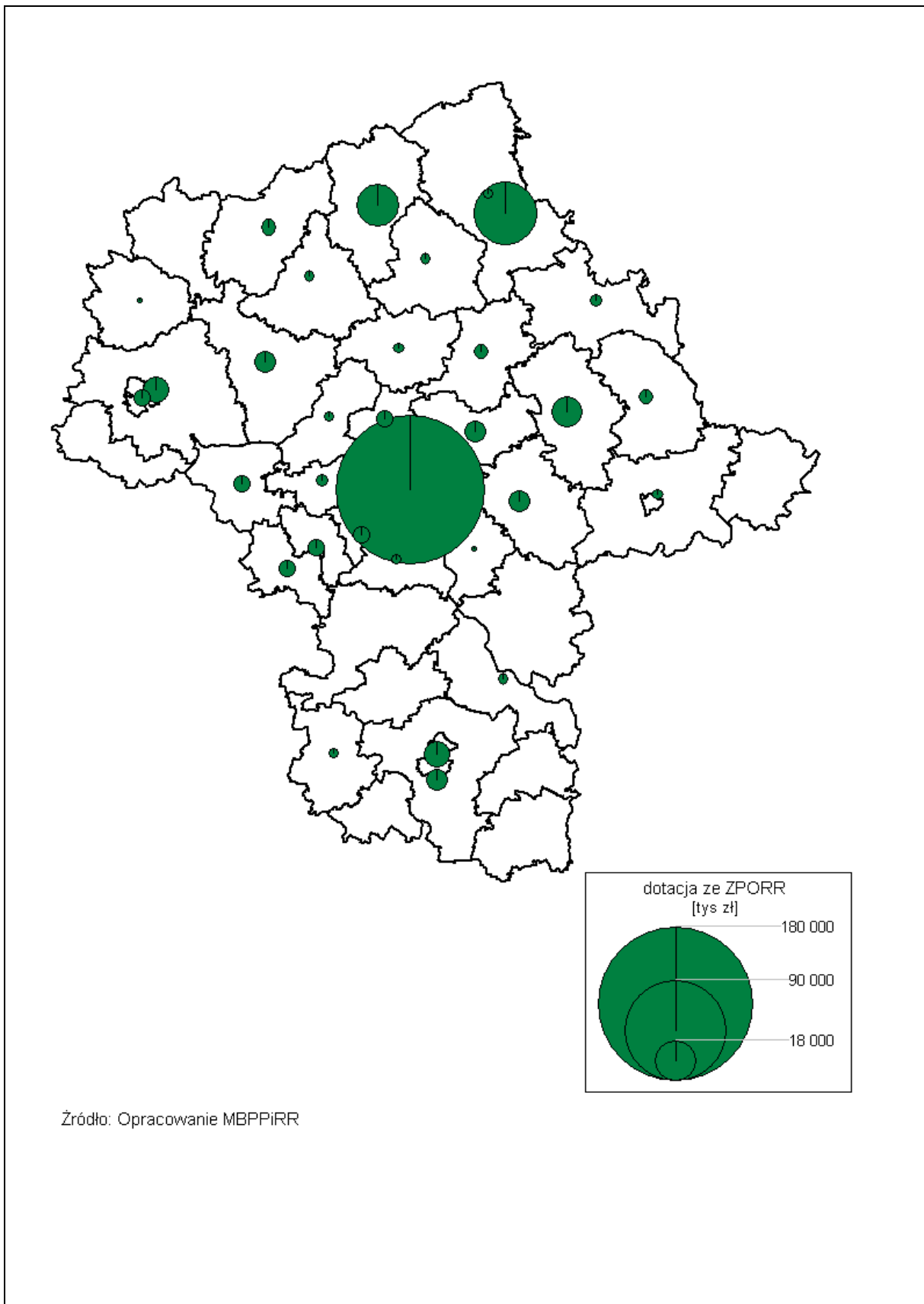
Tabela 3. Środki wsparcia na projekty infrastruktury technicznej województwa mazowieckiego w latach 1999–2004

programy wsparcia	łącna wartość projektów [mln zł]	wartość środków wsparcia [mln zł]	% środków wsparcia w projektach
Phare SSG	63,9	28,6	44,7
SAPARD	b.d.	b.d.	b.d.
PAOW	18	8	44,4
ZPORR	92	68	73,9
SPO T	199	141,2	71,0
środki BŚ	252,9	138,3	54,7
środki EBI	43,9	35,1	80,1

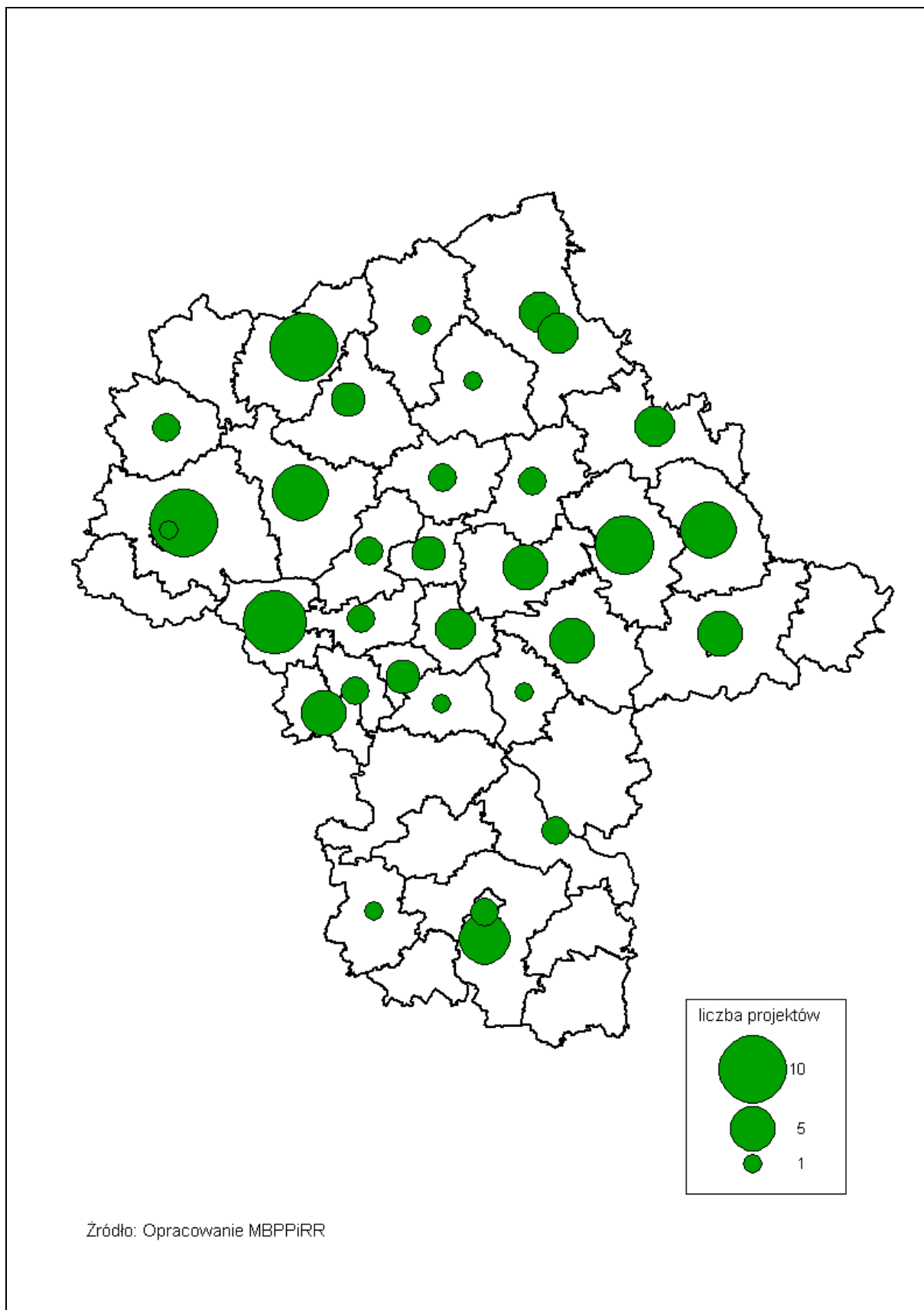
Źródło: Opracowanie MBPPIRR.

Inwestycje w infrastrukturę transportową realizowane w województwie mazowieckim w latach 1999–2004 z udziałem środków wsparcia (Mapa 6) były zgodne z założeniami przyjętymi w Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego oraz Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego). Zły stan infrastruktury transportu był wynikiem wieloletniego niedoinwestowania w tym zakresie. Na podstawie pozyskanych informacji, można stwierdzić, że nastąpiła nieznaczna poprawa w zakresie modernizacji i budowy nowych obiektów infrastruktury transportowej. Konieczna jest intensyfikacja tych działań, a tym samym wzrost wykorzystania środków wsparcia. Celem strategicznym jest bowiem usprawnienie systemu komunikacyjnego w regionie i OMW oraz jego powiązań z resztą kraju. Wymagają one zintegrowania poszczególnych elementów w spójny, sprawny system. Dotychczasowe działania stanowią fazę początkową realizacji tych założeń.

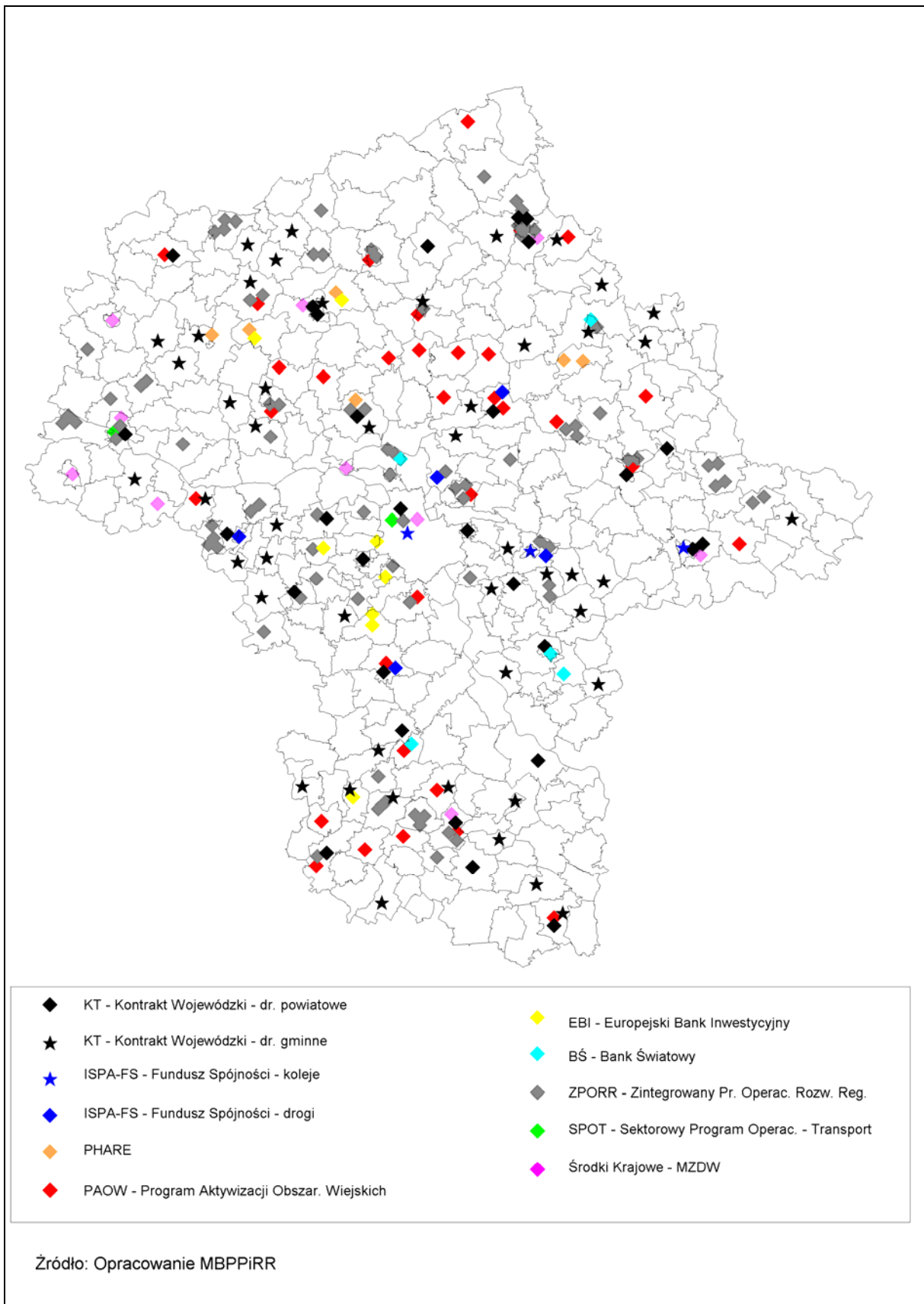
Mapa 4. Kwota dofinansowania ze ZPORR projektów infrastruktury transportowej zakontraktowanych w 2004 roku w podziale na powiaty

Mapa 5. Liczba projektów infrastruktury transportowej zaakceptowanych przez Zarząd Województwa Mazowieckiego w ramach ZPORR na lata 2004–2005 w podziale na powiaty

Mapa 6. Inwestycje infrastruktury transportowej z udziałem środków wsparcia w województwie mazowieckim w latach 1999–2004 w podziale na gminy

III. Środki wsparcia na ochronę środowiska regionu

Ochrona środowiska jest niezbędnym elementem budowania polityki trwałego rozwoju Europy, Polski, ale także poszczególnych regionów. Działania w tym zakresie służą zachowaniu dobrej jakości środowiska życia dla obecnych i przyszłych pokoleń. W województwie mazowieckim koncentrują się one przede wszystkim na niwelowaniu wieloletnich zaniedbań na obszarach wiejskich, wynikających z niskiej kultury rolnej oraz na łagodzeniu niekorzystnych skutków aktualnych procesów „rozlewania” miast na tereny zielone. Inwestycjami podejmowanymi w tym celu przez JST są przede wszystkim: budowa i modernizacja wodociągów, kanalizacji oraz oczyszczalni ścieków, wymaganych przez zarządzenia unijne.

JST miały do dyspozycji środki z następujących źródeł:

- z programu przedakcesyjnego ISPA i jego kontynuacji Funduszu Spójności – przeznaczającego środki na strategiczne inwestycje dla ochrony środowiska, o oddziaływaniu ponadregionalnym,
- ze ZPORR na przedsięwzięcia istotne dla regionu,
- z krajowych dotacji celowych z funduszy ochrony środowiska: gminnego, powiatowego, wojewódzkiego i narodowego.

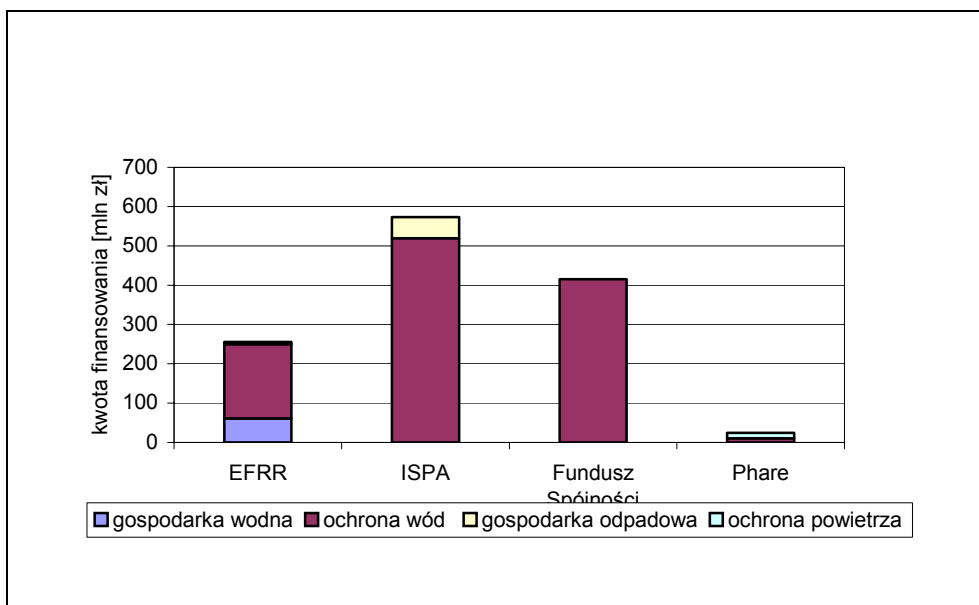
Z analizy środków wsparcia projektów ochrony środowiska (Wykres 3) wynika, iż najczęściej ich przeznaczono z programu **ISPA** i jego kontynuacji – **Funduszu Spójności**. Z tych źródeł zrealizowano w latach 1999–2003 w województwie mazowieckim inwestycje o charakterze ponadregionalnym o wartości ponad 1000 mln zł. Z programu ISPA ogólne wsparcie sięgało 52% wartości inwestycji. Zrealizowano 2 inwestycje o łącznej wartości 836,5 mln zł (209,1 mln euro):

- Pierwszą w Warszawie: budowa oczyszczalni ścieków „Warszawa-Południe” i przygotowanie projektu modernizacji i rozbudowy oczyszczalni ścieków „Czajka” wraz z kolektorami,
- Drugą w Radomiu: budowa zakładu utylizacji odpadów komunalnych.

Z Funduszu Spójności w 2004 r. przyznano dofinansowanie dla 4 projektów z terenu województwa mazowieckiego o łącznej wartości 544 mln zł (136 mln euro), w tym 65% pochodziło ze środków wspólnotowych – 354,4 mln zł (88,6 mln euro). Dotyczą one gospodarki wodno-ściekowej w Radomiu, Piaseczynie, Otwocku i Milanówku.

Inwestycje o charakterze regionalnym i lokalnym w województwie mazowieckim były głównie wspierane ze środków **kontraktu wojewódzkiego**. W latach 2010-2004 zostało przeznaczone wsparcie z budżetu centralnego na cele związane z ochroną środowiska w wysokości 4,5% ogółu zakontraktowanych środków (69,9 mln zł). Zrealizowano: 6 zadań dotyczących budowy zbiorników wodnych na rzekach województwa mazowieckiego, 4 zadania dotyczące budowy i modernizacji oczyszczalni ścieków, 3 zadania budowy i modernizacji stacji uzdatniania wody, budowę 162 km sieci wodociągowej w 62 miejscowościach zlokalizowanych na terenie 13 gmin oraz budowę 16 km sieci kanalizacyjnej na terenie 13 gmin jak również budowę 27 przepompowni ścieków. Z dotacji z budżetu centralnego w ramach kontraktu wojewódzkiego skorzystało również 12 powiatów, w tym największą kwotę pochłonęły inwestycje w powiecie legionowskim (50% środków województwa na budowę Wodociągu Północnego) oraz w powiecie ostrołęckim (15% środków województwa na infrastrukturę hydrotechniczną i sanitarną).

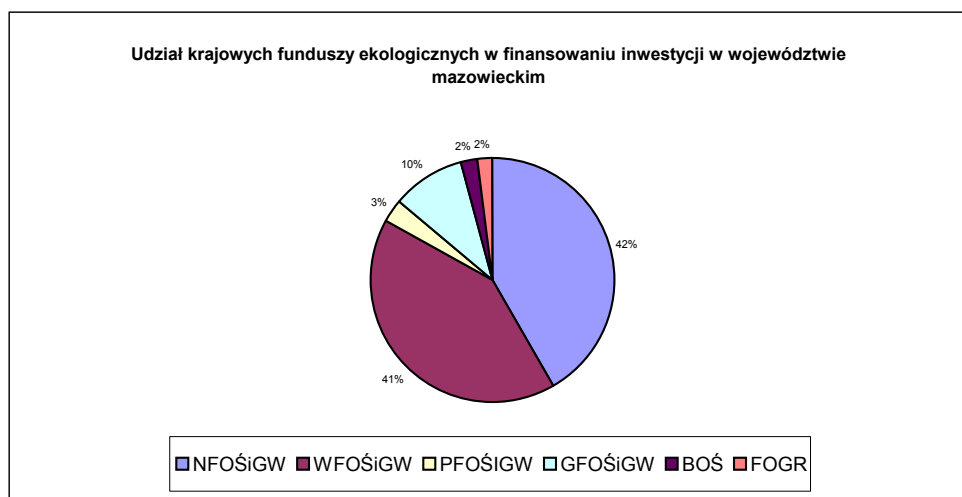
Coraz większe znaczenie dla rozwiązania problemów regionalnych w zakresie ochrony środowiska nabierają fundusze strukturalne. Ze **ZPORR** (działania: 1.2, 3.1, 3.2) w latach 2004–2006 będzie realizowanych 87 projektów infrastrukturalnych na łączną kwotę 255 mln zł.

Wykres 3. Wielkość wydatkowanych środków UE na Mazowszu w latach 1999–2004 według źródeł wsparcia

Źródło: Opracowanie MBPPiRR.

Ze środków krajowych wsparcie na zadania przyczyniające się do ochrony środowiska w latach 1999–2004 województwo mazowieckie otrzymało również dotacje z funduszy celowych (Wykres 4). W skali regionu ponad 80% dotacji celowych z tych funduszy pochodzi z **Narodowego i Wojewódzkiego FOŚiGW**, ok. 10% z funduszy gminnych. Inne fundusze ekologiczne odgrywają marginalną rolę (tj. Bank Ochrony Środowiska, Fundusz Ochrony Gruntów Rolnych, Powiatowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej).

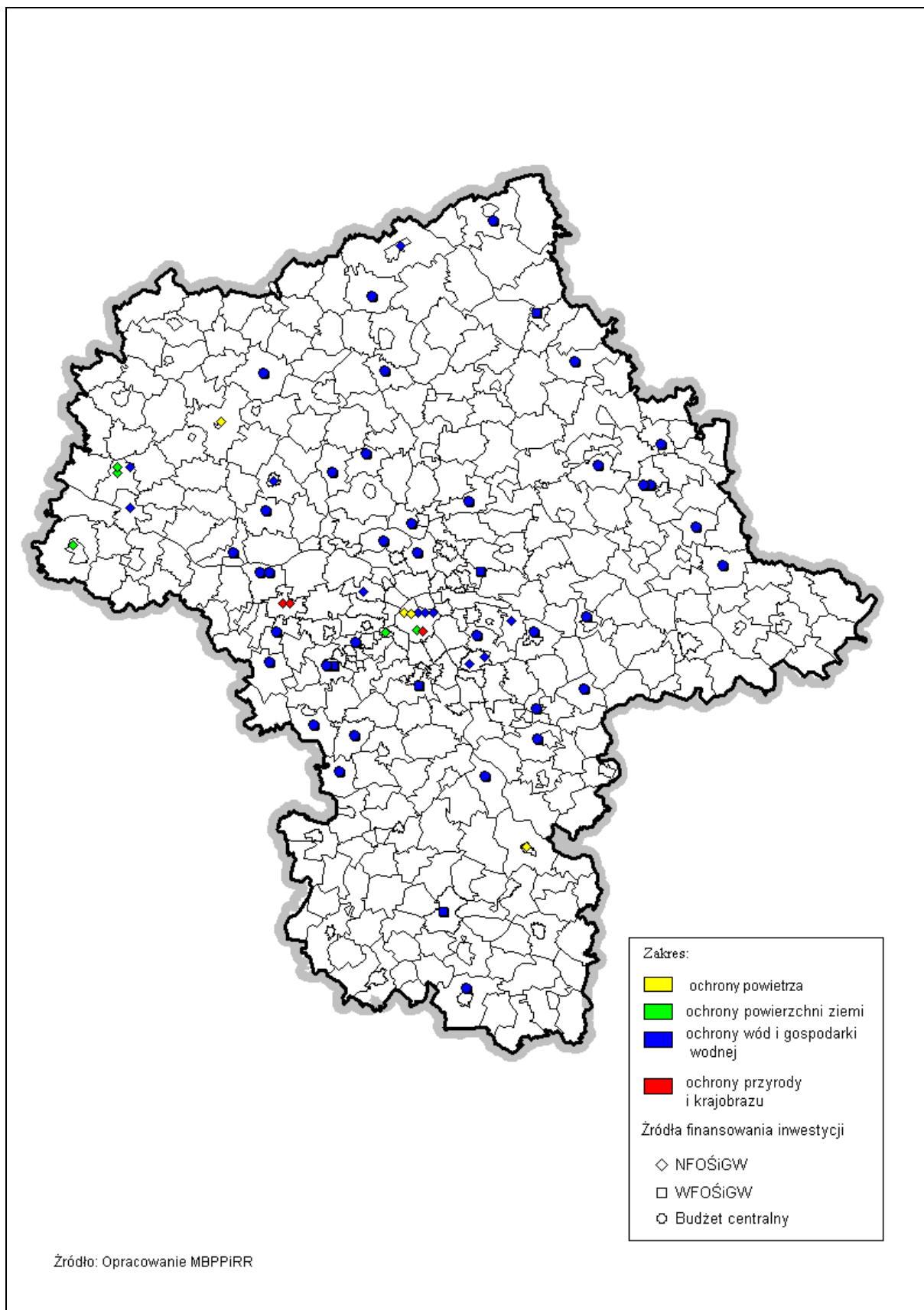

Wykres 4. Udział krajowych funduszy ekologicznych w finansowaniu inwestycji w województwie mazowieckim w latach 1999–2004

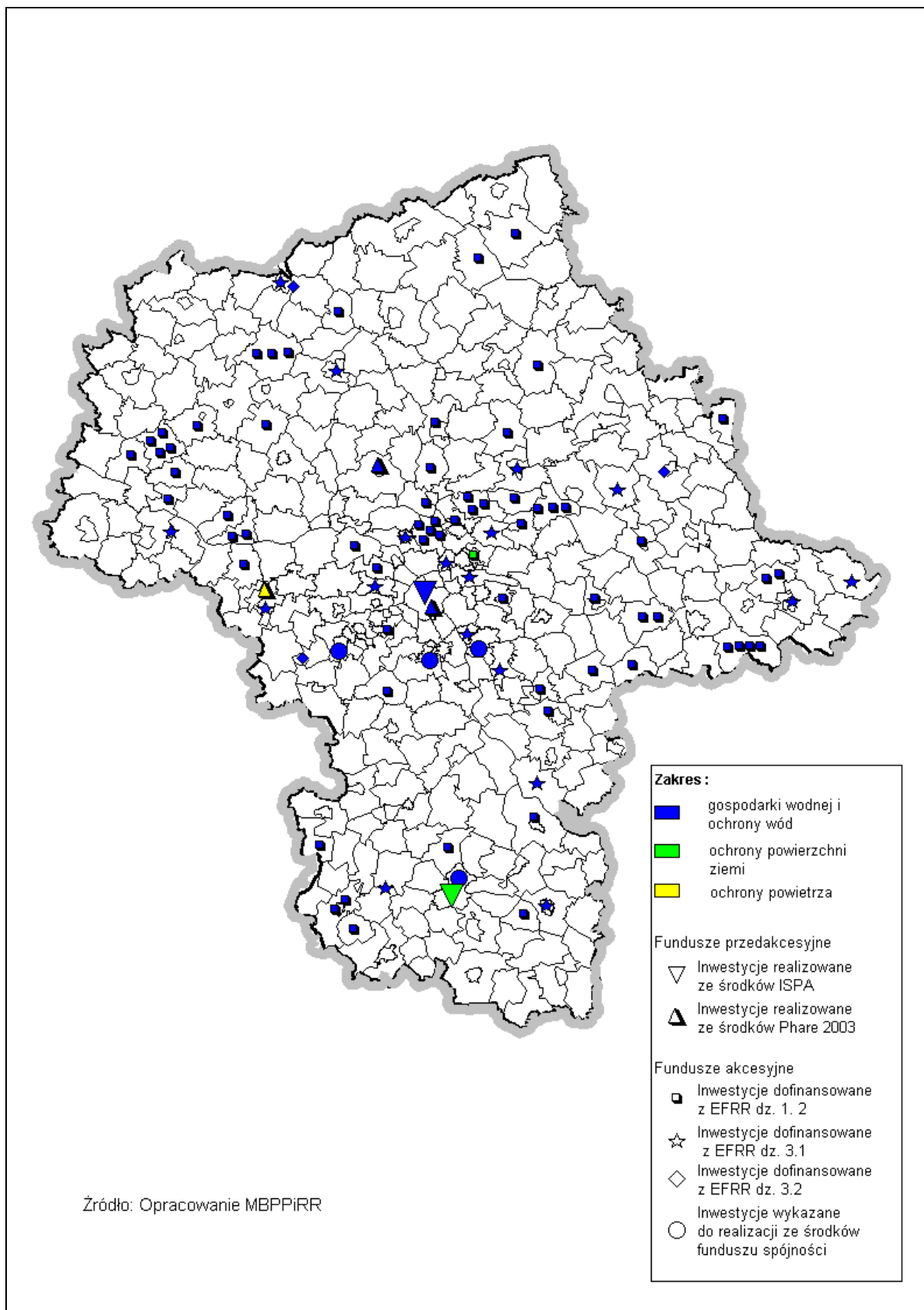
Źródło: Ochrona Środowiska 2004 – Rocznik Statystyczny GUS.

Jak wynika z powyższej charakterystyki źródeł wsparcia inwestycji ochrony środowiska w województwie mazowieckim, mają one zarówno pochodzenie krajowe jak i zagraniczne. Większość tego typu projektów wymaga wieloletniej realizacji i dużych nakładów finansowych. Ich rozmieszczenie prezentują: Mapa 7 i Mapa 8.

Mapa 7. Główne inwestycje ochrony środowiska współfinansowane ze środków budżetu centralnego i funduszy ochrony środowiska w latach 1999–2004 w podziale na gminy

Mapa 8. Inwestycje ochrony środowiska współfinansowane ze środków UE w latach 2000–2004 w podziale na gminy

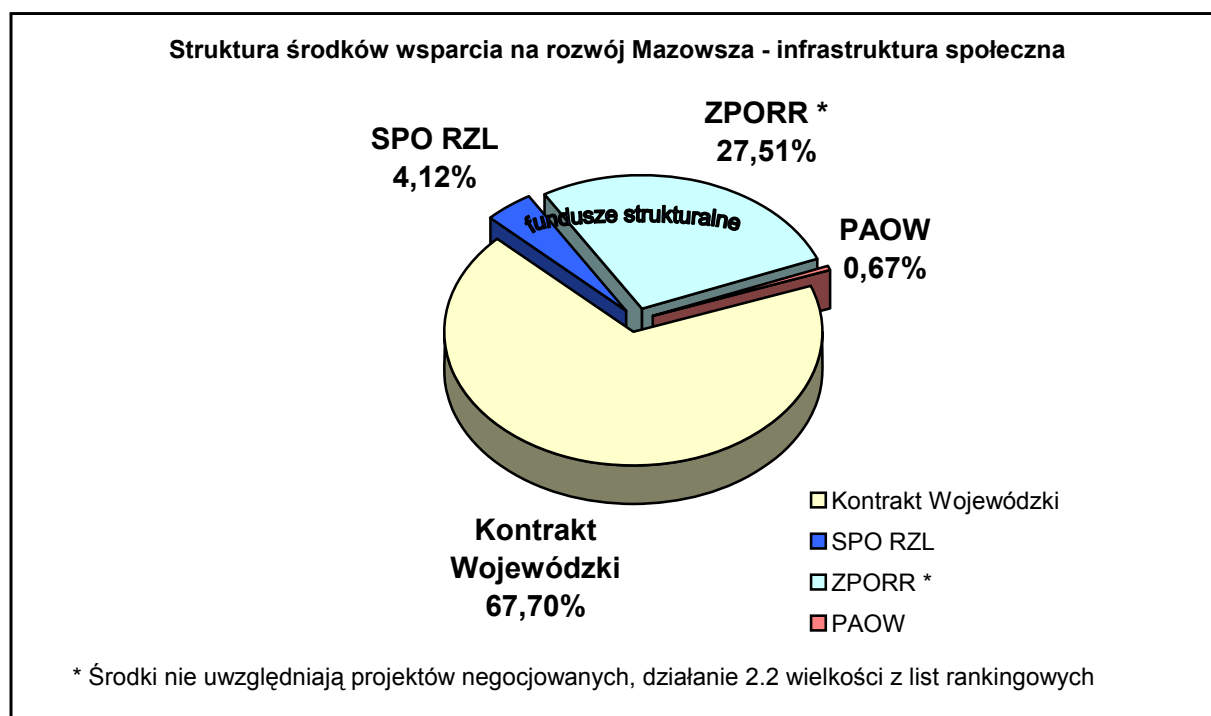
IV. Środki wsparcia na infrastrukturę społeczną regionu

Główną ideą w zakresie infrastruktury społecznej, zawartą w Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego, jest dążenie do uzyskania poprawy jakości życia mieszkańców Mazowsza, rozumianej jako zaspokojenie potrzeb materialnych i bezpieczeństwa socjalnego. W pojęciu infrastruktury społecznej mieści się infrastruktura edukacyjna, turystyczna i kulturalna, ochrony zdrowia, oraz działania wspierające rozwój zasobów ludzkich w regionie.

Wsparcie finansowe zadań w zakresie infrastruktury społecznej JST województwa mazowieckiego odbywało się w latach 1999–2004 ze środków (Wykres 5):

- rządowych dotacji z kontraktu wojewódzkiego,
- ZPORR,
- SPO RZL,
- PAOW – komponent B2.

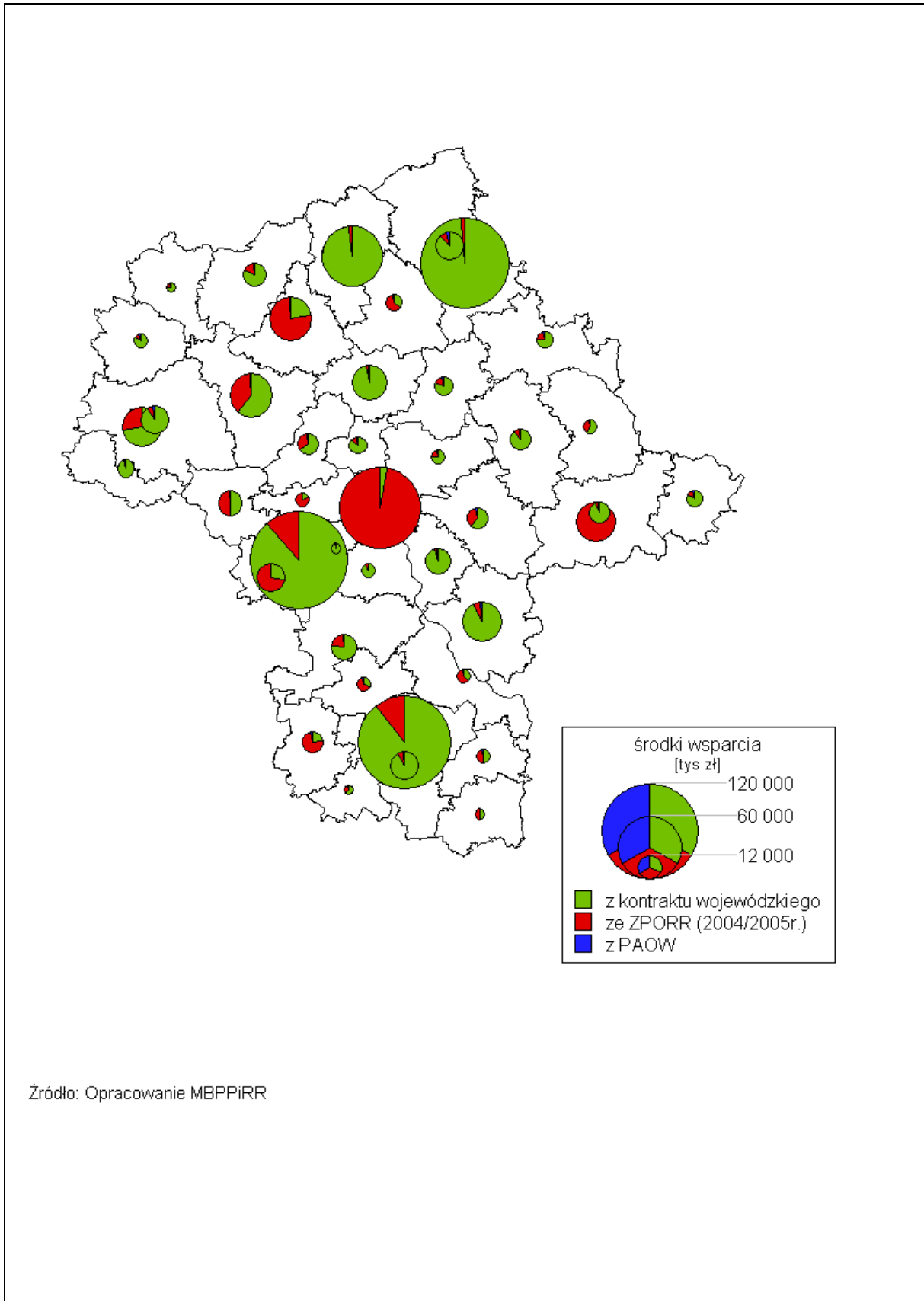
Przestrzenna ich koncentracja występuje w miastach na prawach powiatu (Mapa 9 i Mapa 10).

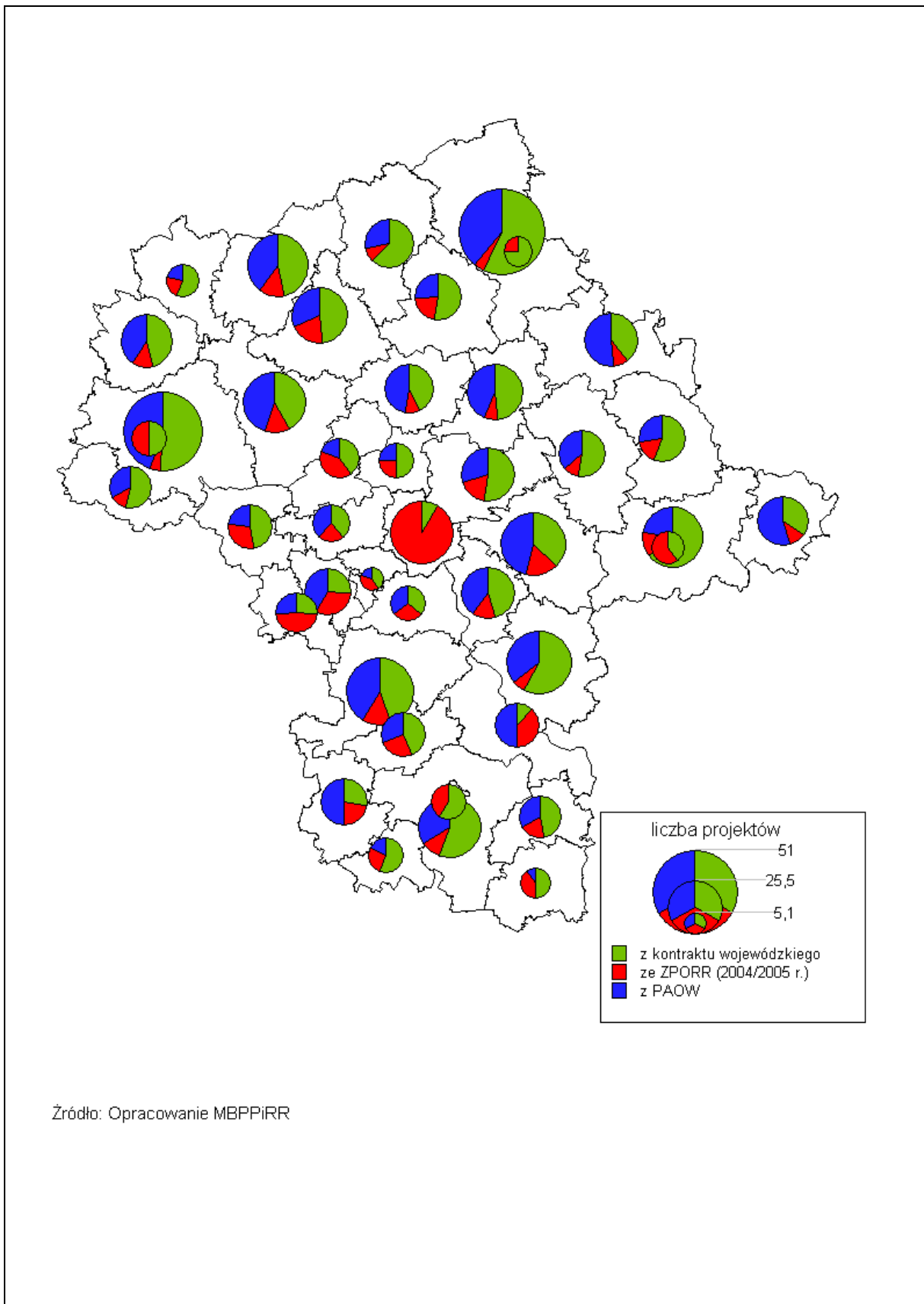
Wykres 5. Struktura środków wsparcia na rozwój infrastruktury społecznej województwa mazowieckiego w latach 1999–2004

Źródło: Opracowanie MBPPIRR.

Mapa 9. Wielkość i struktura środków wsparcia na rozwój infrastruktury społecznej powiatów województwa mazowieckiego w latach 1999–2004

Mapa 10. Liczba projektów i struktura ich źródeł wsparcia projektów infrastruktury społecznej w powiatach województwa mazowieckiego w latach 1999–2004

Wykorzystanie środków w zakresie infrastruktury społecznej w ramach **Kontraktu Wojewódzkiego** dla Województwa Mazowieckiego na lata 2001–2003 oraz na rok 2004 wynosiło ok. 613 mln zł. Z tego najwięcej wydatków (65%) pochłonęła restrukturyzacja i modernizacja infrastruktury stacjonarnej opieki zdrowotnej, w tym budowa szpitali w: Pułtusku, Radomiu, Ostrołęce, Grodzisku Mazowieckim. Ponad 1/3 środków na inwestycje społeczne stanowiły wydatki na system oświaty, edukacji i kultury w regionie, a na system opieki społecznej – 1%.

W ramach **SPO RZL** przewidywało się finansowanie projektów wspierania młodzieży i osób bezrobotnych na rynku pracy oraz długotrwale bezrobotnych. Na te działania dla województwa mazowieckiego w 2004 r. została przeznaczona kwota ponad 37 mln zł.

W 2004 r. Zarząd Województwa Mazowieckiego wybrał do realizacji, ze środków **ZPORR**, 29 projektów infrastruktury społecznej⁵. Ich łączna wartość wynosiła 133,8 mln zł, a średnie dofinansowanie – 74% tej kwoty⁶. Projekty infrastruktury społecznej zatwierdzone w 2004 r. w ramach ZPORR stanowiły ¼ łącznej wartości wszystkich przyjętych wówczas projektów.

PAOW – komponent B2 (edukacja) służył poprawie warunków i poziomu nauczania w szkołach podstawowych, gimnazjach i szkołach specjalnych na terenach wiejskich. Zrealizowano z udziałem tych środków 295 przedsięwzięć o łącznej wartości 14,8 mln zł. 90% tej kwoty pochłonęły zadania remontowe, a 10% – wyposażeniowe. Dotacja z PAOW wyniosła 41% ogólnej wartości projektów. W programie uczestniczyło 10 powiatów i 147 gmin.

⁵ Projekty infrastruktury społecznej wybrano w ramach następujących działań ZPORR: 1.3.1 Regionalna infrastruktura edukacyjna; 1.3.2 Regionalna infrastruktura ochrony zdrowia; 3.3.1 Rewitalizacja obszarów miejskich; 3.5.1 Lokalna infrastruktura edukacyjna i sportowa; 3.5.2 Lokalna infrastruktura ochrony zdrowia

⁶ Źródło: Uchwała nr 1059/132/04 ZWM z 24.09.2004 oraz uchwała nr 1104/133/04 ZWM z 28.09.2004.

V. Środki wsparcia na rolnictwo i obszary wiejskie regionu

Na obszarach wiejskich zamieszkuje 35% ludności województwa mazowieckiego. Negatywny wpływ na ich przyszłość mogą mieć następujące kwestie:

- starzenie się ludności wiejskiej – rośnie udział grupy w wieku poprodukcyjnym w stosunku do grupy przedprodukcyjnej i produkcyjnej,
- niski poziom wykształcenia – około połowa ma wykształcenie podstawowe,
- ukryte bezrobocie.

Rozwój obszarów wiejskich wymaga więc znacznych przekształceń strukturalnych.

W latach 1999–2004 obszary wiejskie regionu mogły ubiegać się o wsparcie finansowe projektów z:

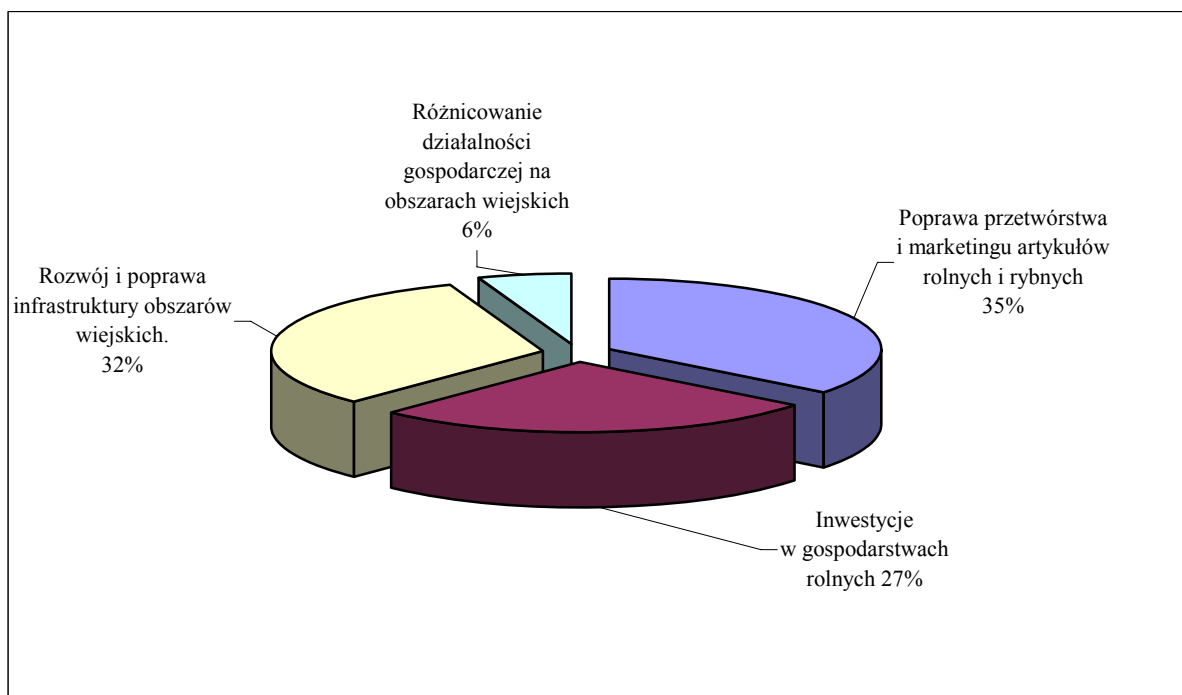
- programu przedakcesyjnego SAPARD,
- SPO Restrukturyzacja i Modernizacja Sektora Żywnościowego oraz Obszarów Wiejskich (SPO RMSZROW),
- programu Plan Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW) 2004–2006,
- instrumentu Wspólnej Polityki Rolnej – płatności bezpośrednich.

W ramach programu **SAPARD** podmioty województwa mazowieckiego wykazywały wysoką aktywność w ubieganiu się o dofinansowanie projektów. Od lipca 2002 r. do czerwca 2005 r. w województwie mazowieckim podpisano ponad 4300 umów na łączną kwotę bliską 580 mln zł⁷. Przy niskiej średniej wartości tych wniosków zawarto stosunkowo dużą liczbę umów (16,6% wszystkich krajowych). Najważniejsze inwestycje w sektorze rolnym dotyczyły (Wykres 6):

- modernizacji przetwórstwa oraz marketingu artykułów żywnościowych (działanie 1). Stały one ponad 1/3 ogólnej kwoty wnioskowanej w województwie. Dotyczyły głównie dostosowania przetwórstwa rolno – spożywczego do wymogów rynku europejskiego. Zmodernizowano szereg przedsiębiorstw przetwórstwa mleka i mięsa.
- infrastruktury technicznej (działanie 3), na którą przyznano kolejną 1/3 wnioskowanych środków. Pozwoliło to zrealizować 450 projektów inwestycyjnych w 314 gminach. Wśród inwestycji infrastruktury technicznej 56% środków przyznano na drogi (gminne i powiatowe), a 28% – na wodociągi i kanalizacje,
- inwestycji w gospodarstwach rolnych (działanie 2). Skorzystało z tych środków tylko 0,2% indywidualnych gospodarstw rolnych, ale pozyskały one aż 1/4 środków SAPARD w województwie mazowieckim. Wynika z tego, że prawdopodobnie: po pierwsze - tylko silne ekonomicznie gospodarstwa w ogóle stać na pozyskiwanie środków zewnętrznych na inwestycje, a po drugie – inwestycje te są relatywnie znaczące skoro niewiele gospodarstw indywidualnych absorbuje dużo środków.

Niewielkie zainteresowanie wzbudziło natomiast działanie odnoszące się do zróżnicowania działalności gospodarczej na obszarach wiejskich (działanie 4). Można więc wnioskować, iż pomoc przedakcesyjna nie posłużyła korzystnym przekształceniom strukturalnym obszarów wiejskich, ale głównie doraźnemu podniesieniu jakości życia ich mieszkańców i unowocześnieniu przemysłu rolno – spożywczego.

⁷ Problem przestrzennej alokacji środków w województwie mazowieckim nie może zostać przedstawiony, ponieważ MBPPiRR nie otrzymało danych z Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa.

Wykres 6. Struktura środków wsparcia na inwestycje w ramach działań programu SAPARD

Źródło: Opracowanie MBPPIRR na podstawie danych ARiMR.

Należy jednak zaznaczyć, iż SAPARD nie okazał się instrumentem polityki rozwoju regionalnego w Polsce. Zarządzany był bowiem przez centralne i regionalne instytucje administracji rządowej. Program finansował głównie duże przedsiębiorstwa i gospodarstwa rolne, zaniedbując małe i średnie jednostki. Nie wpłynął na konsolidację małych gospodarstw. W niedostateczny sposób wspierał młodych rolników i inwestycje wodociągowo-kanalizacyjne. Zwiększył co prawda dochody rolników, ale nie wpłynął w zasadniczy sposób na zmniejszenie bezrobocia na wsi (Grosse, 2005).

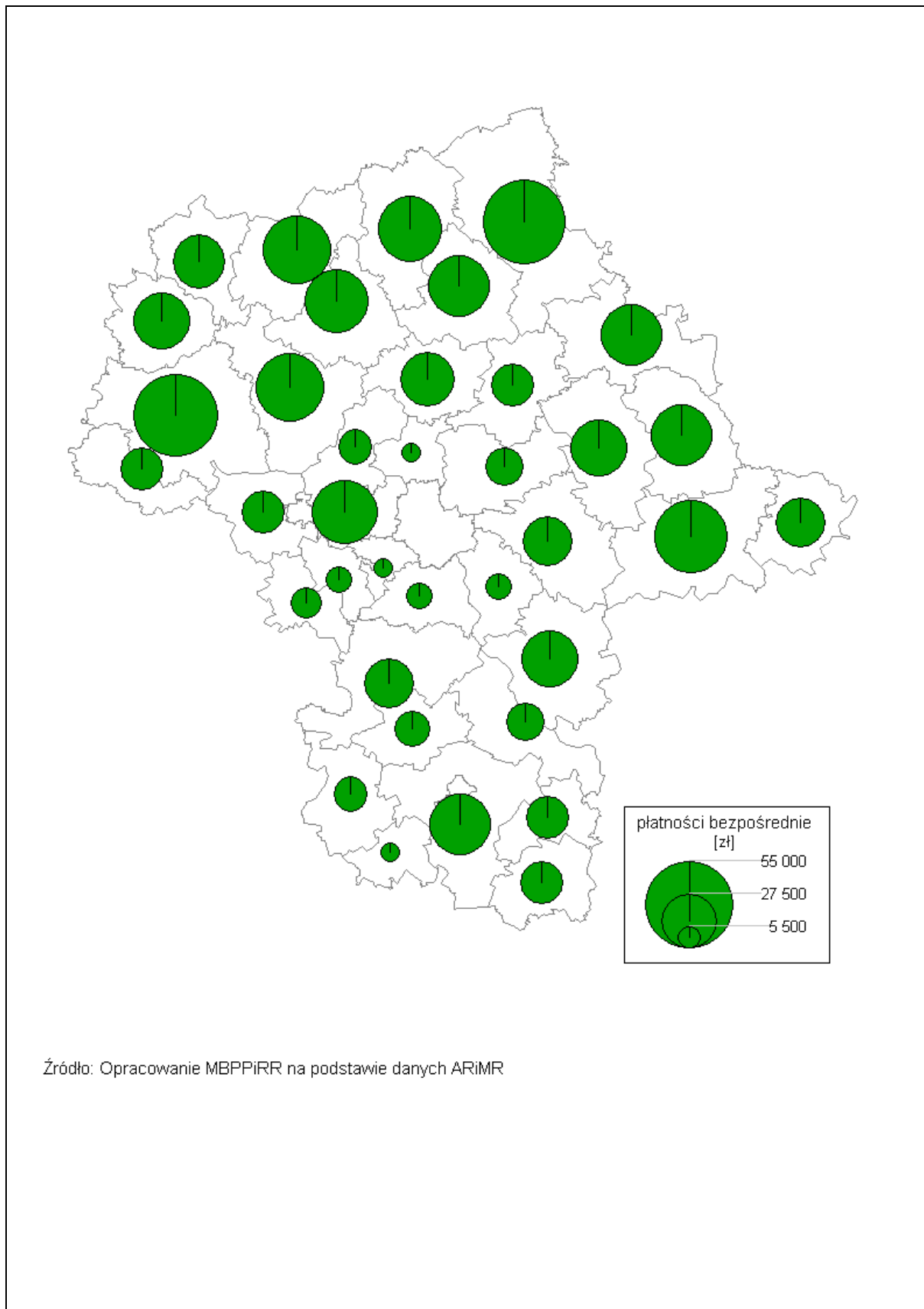
Poszczególne działania **SPO RMSZROW** uruchamiane były sukcesywnie od kwietnia 2004 r. Kolejne działania uruchomiono w sierpniu i wrześniu 2004 r. Tak więc ARiMR na koniec 2004 r. dysponowała ogólnymi danymi dotyczącymi jedynie liczby przyjętych wniosków w województwie. Można jedynie stwierdzić, że województwo mazowieckie zajmowało drugie miejsce pod względem liczby składanych wniosków (po wielkopolskim). Podobnie jak w programie SAPARD, najczęściej podmiotów ubiegało się o dofinansowanie inwestycji w gospodarstwach. Zgłoszono wiele projektów z zakresu modernizacji przetwórstwa i marketingu artykułów rolnych. Poza działaniem związanym z inwestycjami w gospodarstwach rolnych (1.1), największe zainteresowanie wzbudziło działanie ułatwiające start młodym rolnikom (1.2). Nie oznacza to jednak, że w rzeczywistości coraz więcej młodych ludzi wiąże swoją przyszłość z rolnictwem. Niestety, także tak jak w przypadku SAPARD niewielkie zainteresowanie wzbudziła możliwość różnicowania działalności gospodarczej na terenach rolniczych (2.4).

Plan Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW) 2004–2006 jest programem współfinansowanym z Sekcji Gwarancji Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnych oraz z budżetu krajowego. Poszczególne działania były uruchamiane kolejno w 2004 r. Pierwsze efekty przepływu środków z EFOiGR będzie można obserwować dopiero pod koniec 2005 r. Natomiast w 2004 r. stwierdzono już duże zainteresowanie większością działań PROW, szczególnie odnoszących się do rent strukturalnych (ponad 5000 wniosków) oraz wsparcia gospodarstw niskotowarowych.

Instrumentem Wspólnej Polityki Rolnej są także **płatności bezpośrednie**, finansowane z Sekcji Gwarancji EFOiGR. Przysługiwały one producentom rolnym posiadającym użytki rolne o powierzchni powyżej 1 ha. Stawka jednolitej płatności obszarowej za rok 2004 na 1 ha gruntów wynosiła 210,53 zł. Wysokość dopłat uzupełniających uzależniono od rodzaju upraw. Dla upraw polowych stawka dopłaty wynosiła 292,78 zł do ha. Łącznie ze stawką podstawową producenci tych upraw otrzymali dopłatę w wysokości 503,31 zł do każdego hektara. Średnia kwota płatności przypadająca na jednego producenta rolnego w 2004 roku (wyplacona do czerwca 2005 r.) w województwie mazowieckim wynosiła 3958 zł (w kraju 2092 zł), wykazując znaczne zróżnicowanie przestrzenne (Mapa 11). Najwyższe dopłaty otrzymali rolnicy z powiatów północnego i wschodniego Mazowsza.

Nie jest możliwa ocena wykorzystania środków wsparcia ze Wspólnej Polityki Rolnej w analizowanym okresie 1999–2004, ponieważ dopiero od 2004 r. zaczęto wdrażać odpowiednie programy. Stwierdzono jednakże duże zainteresowanie pozyskiwaniem środków wsparcia z jednej strony na inwestycje w gospodarstwach rolnych, a z drugiej – rentami strukturalnymi i pomocą dla młodych rolników.

Mapa 11. Płatności bezpośrednie w powiatach województwa mazowieckiego w 2004 roku

VI. Środki wsparcia na rozwój małych i średnich przedsiębiorstw regionu

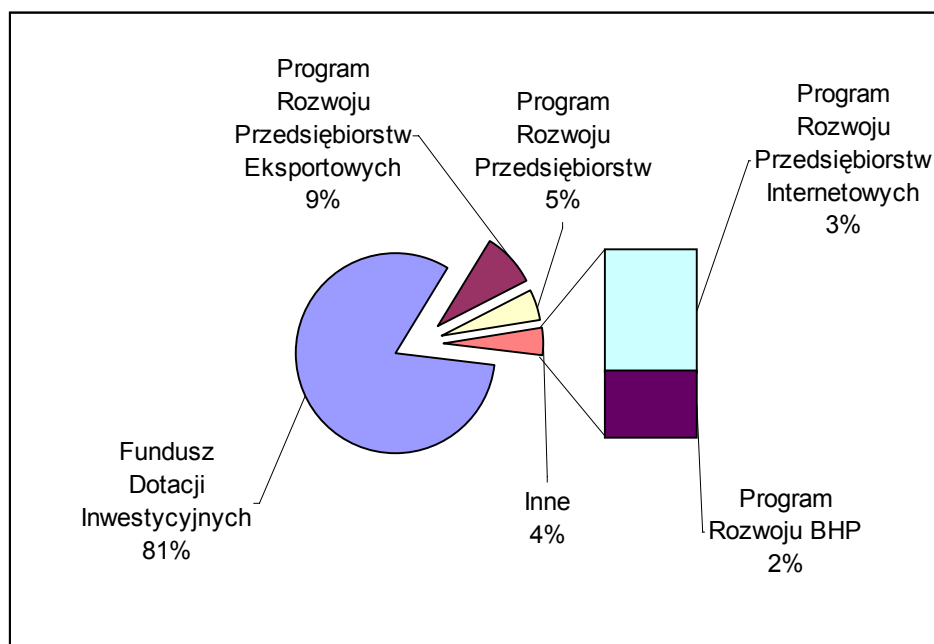
Wspieranie małych i średnich przedsiębiorstw (MSP) ma istotne znaczenie dla stabilnego rozwoju gospodarki. Pełnią one ważną rolę ekonomiczną, aktywizując lokalne rynki (szczególnie na obszarach restrukturyzacji gospodarki) oraz społeczną – sprzyjając budowaniu klasy średniej, która wysoko ceni takie wartości jak: edukacja, przedsiębiorczość i poczucie odpowiedzialności za własną sytuację materialną. Zadaniem władz centralnych powinno być więc wspieranie konkurencyjności MSP na jednolitym rynku europejskim, poprzez rozwój przyjaznego otoczenia instytucjonalnego, administracyjno – prawnego, integracji firm na forum międzynarodowym i poprzez promowanie postaw przedsiębiorczych w społeczeństwie.

W okresie 1999–2004 korzystano w województwie mazowieckim z następujących programów wsparcia MSP:

- Phare SSG 2001 i 2003,
- SPO Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw,
- ZPORR (działanie 2.5 – Promocja przedsiębiorczości, oraz działanie 3.4 – Mikroprzedsiębiorstwa).

Środki z przedakcesyjnego programu **Phare SSG** udostępniano MSP działającym w województwie mazowieckim z Regionalnego Programu Wsparcia Małych i Średnich Przedsiębiorstw (RPWMSP). Łączył on środki unijne z Phare ze środkami JST i budżetu centralnego. W ramach RPWMSP istniały mniejsze programy (Wykres 7):

- Fundusz Dotacji Inwestycyjnych – wykorzystano z niego najwięcej środków, bo prawie 82% kwoty z dotacji Phare 2000–2002,
- Program Rozwoju Przedsiębiorstw,
- Program Rozwoju Przedsiębiorstw Eksportowych,
- Program Rozwoju Przedsiębiorstw Internetowych,
- Program Rozwoju BHP.

Wykres 7. Struktura środków wsparcia na działania w ramach Regionalnego Programu Wsparcia Małych i Średnich Przedsiębiorstw współfinansowanego z Phare SSG

Źródło: Opracowanie MBPPiRR na podstawie danych PARP.

Przyznano w regionie dotacje do 370 projektów o łącznej wartości 93 mln zł. Wsparcie środków Phare stanowiło średnio 26% kosztów kwalifikowanych projektów. Wykazywały się one dużą koncentracją przestrzenną (Mapa 12). Ponad połowę projektów (190) zrealizowano w Warszawie. Liczba warszawskich projektów stanowiła: ok. 51% wszystkich na Mazowszu i 38% ogólnej ich wartości. W skali województwa realizowano je w 34 powiatach⁸, a w poszczególnych jednostkach liczba projektów wahała się od 1 do 19 (oprócz m. st. Warszawy). Zdecydowana ich koncentracja (ponad 10 w powiecie) miała miejsce w powiatach podwarszawskich tj. warszawsko-zachodnim, pruszkowskim, piaseczyńskim i otwockim. Spośród 314 gmin⁹ województwa mazowieckiego z dotacji w zakresie rozwoju małych i średnich firm w ramach Phare SSG skorzystały tylko 63 gminy. Ilość projektów w gminie wahała się od 1 do 9 (przy czym w 27 gminach zrealizowano tylko po 1 projekcie).

Z chwilą przystąpienia Polski do Unii Europejskiej w ramach **SPO Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw** oraz ZPORR na lata 2004–2006 uruchomiono działania wspierające małe i średnie przedsiębiorstwa. W ostatnim kwartale 2004 r. zaczęto przyjmować wnioski na poszczególne działania. Natomiast podpisywanie umów z beneficjentami zakwalifikowanymi do finansowania przedsięwzięć nastąpiło już w 2005 r.

W ramach **ZPORR** w 2004 r. również nie udało się podpisać umów na realizację projektów MSP. W kolejnych latach jednak można liczyć na zainteresowanie przedsiębiorców działaniami: 2.5 promocja przedsiębiorczości oraz 3.4 – Mikroprzedsiębiorstwa. Pierwsze ukierunkowane jest na zapewnienie osobom, które mają zamiar rozpocząć prowadzenie własnej działalności gospodarczej, kompleksowej pomocy w jej założeniu i w pierwszej fazie działalności. Realizacja odbywa się z wykorzystaniem ośrodków świadczących usługi doradcze. Drugie działanie skierowane jest do firm zatrudniających do 9 pracowników. Dotacje przeznaczone są na projekty inwestycyjne i doradcze.

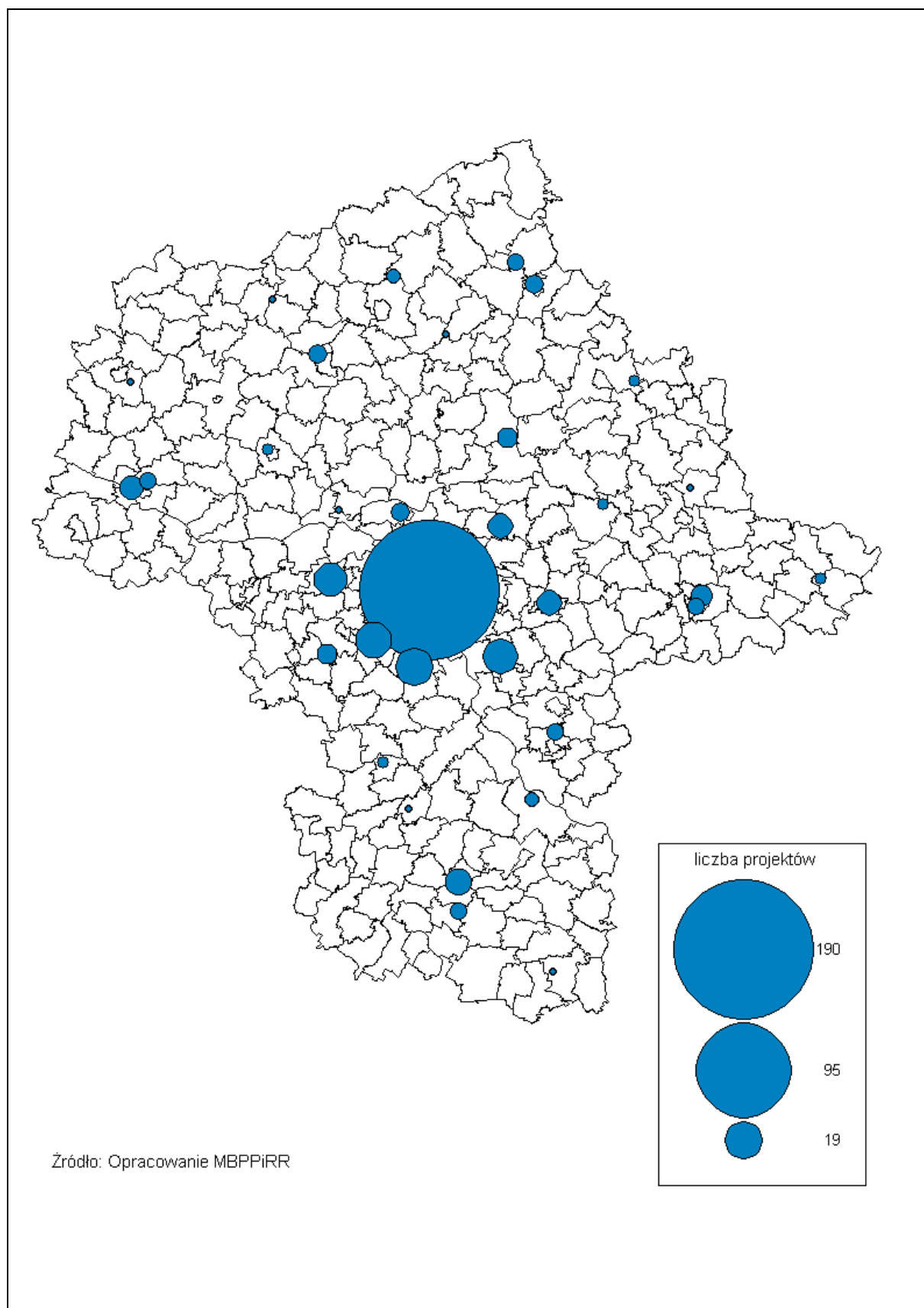
Konkludując, najwięcej środków wsparcia (przede wszystkim z Phare SSG) w latach 1999–2004 w województwie mazowieckim otrzymały MSP działające w Warszawie i sąsiednich powiatach. Następują więc procesy aktywizacji gospodarczej suburbiów¹⁰. Nie doszło jednak do aktywizacji gospodarczej obszarów peryferyjnych województwa o niewielkim potencjale endogennym.

⁸ Włącznie z miastami na prawach powiatu.

⁹ Dane dla gmin w granicach administracyjnych (z wyłączeniem m. Warszawy oraz miast na prawach powiatu).

¹⁰ Suburbia – strefa podmiejska, której stan zagospodarowania przestrzennego jest efektem procesów „rozlewania się” miasta (suburbanizacji).

Mapa 12. Liczba projektów MSP, które otrzymały wsparcie ze środków Phare SSG w podziale na gminy

Podsumowanie

Wpływ środków wsparcia na rozwój JST województwa mazowieckiego w latach 1999–2004 jest trudny do oceny, ponieważ zakres czasowy jest zbyt wąski, żeby można było obserwować długofalowe skutki oddziaływania małych i średnich projektów. W przypadku inwestycji strategicznych nie można było nawet określić ich krótkofalowego wpływu na rozwój JST, ponieważ ich wieloletnia realizacja pozostawała w toku. Konieczne jest więc dalsze śledzenie przekształceń przestrzeni społeczno - gospodarczej regionu z wykorzystaniem środków wsparcia przez JST realizujących Strategię Rozwoju Województwa Mazowieckiego. Wymagane jest stworzenie systemu monitoringu wykorzystania środków wsparcia przez JST na potrzeby zarządzania strategicznego regionu. Monitorowanie alokacji przestrzennej środków jest utrudnione z powodu wielości instytucji obsługujących programy pomocowe oraz z powodu braku zestawu wskaźników w oparciu, o które byłby badany wpływ projektów na rozwój JST. Problematyka ta stanie się podstawą kolejnych opracowań MBPPIRR.

Mimo wskazanych problemów z jednoznaczną oceną oddziaływania projektów na rozwój regionu, na podstawie niniejszego opracowania, można sformułować kilka ważnych spostrzeżeń:

- Po pierwsze, należy traktować analizowany okres, jako czas gromadzenia doświadczeń przez JST w pozyskiwaniu środków wsparcia na inwestycje. Interesujące jest to, czy zawojuje ono w następnych latach zwiększoną absorpcją środków, czy też nie. Istotny będzie także dobór przyszłych projektów – na jakie cele i w jakiej kolejności będą te środki pozyskiwane? Warto zadać dalej idące pytanie, czy polityka kraju uwzględniając dotychczasowe doświadczenia zostanie elastycznie zmodyfikowana i jakie kierunki rozwoju narzuci regionom?
- Po drugie, potwierdzono postawioną na wstępie hipotezę, iż bogate, duże jednostki pozyskiwały więcej środków niż małe, położone peryferyjnie. Można wskazywać na dwie główne przyczyny takiej sytuacji. Pierwszą jest konieczność posiadania odpowiedniego wkładu własnego na realizację przedsięwzięcia. Drugą przyczyną jest skala oddziaływania projektów, która faworyzuje duże jednostki w pozyskiwaniu środków. Szczególna ich koncentracja wystąpiła na Obszarze Metropolitalnym Warszawy. Poza nim koncentracja przestrzenna środków wsparcia nastąpiła w miastach na prawach powiatu województwa mazowieckiego. Pozyskiwały one dużo środków wsparcia dzięki względnie wysokiemu potencjałowi endogennemu, w tym stosunkowo dobrze rozwiniętemu otoczeniu instytucjonalnemu. Zróżnicowanie alokacji środków wsparcia nawiązywało więc do zróżnicowania przestrzennego rozwoju i miało charakter spolaryzowany.
- Po trzecie, dodatnia korelacja między bazą ekonomiczną beneficjenta a jego zdolnościami absorpcji środków wsparcia na inwestycje dotyczyła nie tylko JST, ale także działających na ich terenie MSP oraz indywidualnych gospodarstw rolnych.

Wnioski z niniejszych analiz skłoniły do sformułowania kilku pytań odnoszących się do scharakteryzowanych w opracowaniu działów inwestycyjnych:

1. Czy środki wsparcia pozyskiwane przez mazowieckie JST na infrastrukturę transportową o znaczeniu ponadregionalnym, regionalnym i lokalnym przysłużyły się dążeniu do zachowania spójności terytorialnej oraz zwiększenia dostępności komunikacyjnej całego regionu? Czy pomogły w budowaniu korytarzy dyfuzji rozwoju i ograniczaniu niekorzyści nadmiernej koncentracji zasobów w OMW?
2. Czy JST województwa mazowieckiego były w stanie, wykorzystując środki wsparcia skutecznie prowadzić działania służące ochronie środowiska na odpowiednim poziomie w całym regionie, zgodnie z rozmieszczeniem walorów przyrodniczych oraz obszarów koncentracji zagrożeń środowiskowych?
3. Czy wykorzystanie środków wsparcia na infrastrukturę społeczną przez JST pozwala wnioskować o skuteczności polityki spójności społecznej regionu? Innymi słowy, czy roz-

mieszczenie wykorzystania środków w województwie odpowiada zróżnicowaniu przestrzennemu poziomowi infrastruktury społecznej oraz zapotrzebowaniu na nią? Czy środki wsparcia okazały się skutecznym instrumentem przeciwdziałania marginalizacji pewnych grup społecznych?

4. Czy środki wsparcia przeznaczane na inwestycje na tych obszarach wiejskich rzeczywiście służą przekształceniom ich niekorzystnej struktury społeczno-ekonomicznej, czy może ją utrwalają?
5. Czy pozyskiwanie środków wsparcia okazało się atrakcyjne dla MSP, co przejawiałoby się dużą liczbą złożonych przez nie wniosków? Czy przestrzenna alokacja tych środków wskazywała na możliwość aktywizacji obszarów peryferyjnych, czy utrwalenie dotychczasowej koncentracji potencjału gospodarczego w warszawskiej metropolii?

Uzyskanie odpowiedzi na wyżej wymienione pytania jest bardzo ważne dla monitoringu kierunków przekształceń w regionie. Zagadnienia te powinny stać się przedmiotem bardziej szczegółowych analiz, a ich wyniki służyć do usprawnienia zarządzania strategicznego województwem. Dlatego też MBPPiRR postara się odpowiedzieć na nie w kolejnych, szczegółowych opracowaniach.

Materiały dodatkowe (poza danymi statystycznymi):

- Grosse T., 2005, *Ocena realizacji programu SAPARD w Polsce* [w:] *Analizy i Opinie*, nr 30, Instytut Spraw Publicznych, Warszawa.
- *Wykorzystanie środków wsparcia w projektach rozwoju województwa mazowieckiego w latach 1999–2004*, 2005, MBPPIRR, oddział Radom.

Słowniczek skrótów

Agenda 2000 (pakiet Santera) – strategia wzmocnienia i rozszerzenia Unii Europejskiej w XXI wieku, przedłożona w 1997 roku Parlamentowi Europejskiemu przez przewodniczącego Komisji Europejskiej Jacques'a Santera. Agenda 2000 dotyczy przede wszystkim: przygotowania do rozszerzenia UE, reformy systemu budżetowego UE, reformy Wspólnej Polityki Rolnej, reformy strukturalną UE i rewizji działalności Komisji Europejskiej, podniesienia standardów życia i zmniejszenia wskaźników bezrobocia. Zawiera również raport na temat stanu przygotowań do członkostwa 10 państw Europy Środkowo-Wschodniej. Agenda 2000 przewidywała, że kandydaci będą musieli przyjąć tzw. kryteria kopenhaskie (szczyt w Kopenhadze, 1993), tj.: 1. stabilny system instytucji gwarantujących demokrację, 2. przestrzeganie praw człowieka i mniejszości narodowych, 3. istnienie gospodarki rynkowej i państwa prawa, 4. zdolność do sprostania wymaganiom członkowskim i przyjęcia.

BŚ – Bank Światowy – zapewnia długoterminowe pożyczki o preferencyjnym oprocentowaniu dla najbardziej potrzebujących krajów członkowskich oraz przedsiębiorstw publicznych (po otrzymaniu gwarancji rządowych), dotacje, pomoc techniczną – obecnie wszystko do celów walki z ubóstwem i finansowania rozwoju takich dziedzin życia społecznego, jak ochrona zdrowia, edukacja, ochrona środowiska czy też rozbudowa infrastruktury. W zamian za to wymaga jednak pewnych działań politycznych, takich jak walka z korupcją, rozwój demokracji, czy też najważniejszego – rozwoju sektora prywatnego. Fundusze na udzielanie kredytów państwom słabiej rozwiniętym pochodzą ze składek państw członkowskich, spłaty wcześniejszych długów oraz dzięki emisji obligacji na światowych rynkach kapitałowych.

EBI – Europejski Bank Inwestycyjny – jest podstawową instytucją finansową Wspólnot Europejskich, który wykorzystując swoją wysoką pozycję na rynku zajmuje się pozyskiwaniem środków na rynkach kapitałowych oraz aktywizowaniem własnych zasobów w celu osiągnięcia zrównoważonego i ustabilizowanego rozwoju wspólnego rynku z korzyścią dla Wspólnoty. EBI nie jest bankiem komercyjnym, co ułatwia mu udzielanie pożyczek priorytetowym przedsięwzięciom Wspólnot na zdecydowanie korzystniejszych warunkach finansowych. Głównym polem działania EBI jest finansowanie inwestycji zmierzających do wyrównywania poziomu rozwoju najbiedniejszych regionów. Bank wspomaga realizację funduszy pomocowych i strukturalnych. Około dwóch trzecich przedsięwzięć finansowanych przez EBI wiąże się z infrastrukturą i przemysłem regionów na terenie państw o niższym poziomie rozwoju (Grecja, Portugalia, południe Włoch, trzy czwarte terytorium Hiszpanii itd.). Przy realizowaniu przedsięwzięć zakrojonych na mniejszą skalę Bank może udzielić globalnej pożyczki regionalnej instytucji finansowej, która następnie pożyczka ją kolejnym podmiotom. Zaletą oferty EBI wewnątrz krajów UE są dogodne warunki pożyczek w euro oraz zróżnicowane opcje walutowe. Kredyty mogą otrzymać przedsiębiorstwa państwowe i prywatne ze wszystkich państw członkowskich. Spłata kredytu trwa od 7 do 12 lat. EBI udzielał również pomocy 70 krajom Afryki, Karaibów i Pacyfiku oraz krajom Europy Środkowej i Wschodniej, objętych programami Phare i TACIS.

EFOiGR – Europejski Fundusz Orientacji i Gwarancji Rolnej – do 2006 r. służył wspieraniu przekształceń struktury rolnictwa oraz wspomaganie rozwoju obszarów wiejskich. Na EFOiGR była przeznaczona największa część budżetu UE (w 1999 r. przeznaczono na ten cel 42,2% budżetu). Ponadto środki Funduszu pochodzą z opłat nakładanych na importowane spoza UE produkty rolne. EFOiGR składa się z dwóch sekcji: Sekcji Gwarancji, która finansuje wspólną politykę rolną (zakupy interwencyjne produktów rolnych, dotacje bezpośrednie dla rolników) oraz Sekcji Orientacji, która wspiera przekształcenia w rolnictwie w poszczególnych państwach UE i jest instrumentem polityki strukturalnej.

EFRR – Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego – jest funduszem strukturalnym UE. Dysponuje środkami na zadania rozwojowe w następujących dziedzinach:

- inicjatywy na rzecz rozwoju lokalnego oraz zatrudnienia, jak też w kwestii działalności średnich i małych przedsiębiorstw,
- rentownych inwestycji produkcyjnych umożliwiających tworzenie lub utrzymywanie trwałego zatrudnienia,
- infrastruktury,
- rozwoju turystyki oraz inwestycji w dziedzinie kultury,
- ochrony i poprawy stanu środowiska,
- rozwoju społeczeństwa informacyjnego.

EFRR współfinansuje projekty realizowane w ramach następujących programów operacyjnych na lata 2004–2006:

- ZPORR,
- SPO WKP,
- SPO Transport,
- PO Pomoc Techniczna.

EFS – Europejski Fundusz Społeczny – jest ukierunkowanym na przeciwdziałanie bezrobociu oraz rozwój zasobów ludzkich. EFS wdrażany był w latach 2004–2006 za pomocą Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich (SPO RZL) oraz Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego (Priorytet 2 – Wzmocnienie Regionalnych Zasobów Ludzkich) oraz Inicjatywy Wspólnotowej EQUAL. Finansowane z EFS działania wynikały z Narodowego Planu Rozwoju oraz odpowiadały głównym założeniom Europejskiej Strategii Zatrudnienia.

FOŚiGW – Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej – jest instytucją finansującą przedsięwzięcia w ochronie środowiska. Występuje na szczeblu narodowym, wojewódzkim, powiatowym, gminnym. Narodowy Fundusz działa od 1 lipca 1989 r. na podstawie ustawy z 31 stycznia 1980 roku o ochronie i kształtowaniu środowiska.

FS – Fundusz Spójności – instrument finansowy UE, nienależący do funduszy strukturalnych. Jest wdrażany na poziomie wybranych państw a nie regionów. Jego celem jest ułatwienie integracji słabiej rozwiniętych krajów poprzez budowę sieci transportowych oraz obiektów ochrony środowiska o znaczeniu ponadregionalnym.

ISPA – przedakcesyjny fundusz, którego celem było wsparcie krajów kandydujących w zakresie społecznej i gospodarczej spójności poprzez współfinansowanie dużych projektów inwestycyjnych w sektorze środowiska i transportu. Wsparcie finansowe funduszu ISPA obejmowało w szczególności:

- w sferze środowiska: wspieranie przedsięwzięć umożliwiających krajom-beneficjentom dostosowanie się do wspólnotowego prawa ochrony środowiska oraz do celów Partnerstwa dla Członkostwa,
- w sferze transportu: wspieranie przedsięwzięć umożliwiających krajom-beneficjentom dostosowanie się do celów Partnerstwa dla Członkostwa, poprzez stworzenie połączeń sieci krajowej z siecią transeuropejską oraz ujednolicenie warunków wykorzystania tych sieci.

W latach 2000–2003 Komisja Europejska przyznała faktycznie Polsce 1,480 mld euro na realizację 69 projektów z zakresu środowiska i transportu. Polska wykorzystwała w pełni średnią alokację ISPA, która wynosiła 348 mln euro rocznie. Od 01.05.2004 r. Polska przestała być beneficjentem funduszu ISPA, choć projekty finansowane ze środków tego funduszu będą nadal realizowane w ramach Funduszu Spójności.

JST – jednostka samorządu terytorialnego: gmina, powiat, województwo.

MBPPiRR – Mazowieckie Biuro Planowania Przestrzennego i Rozwoju Regionalnego.

MSP – mali i średni przedsiębiorcy – według kryteriów UE, mały przedsiębiorca może zatrudniać w ciągu 2 ostatnich lat obrotowych nie więcej niż 50 osób średniorocznie, osiąga roczny obrót netto ze sprzedaży towarów, wyrobów i usług oraz operacji finansowych nieprzekraczający równowartości w złotych 10 milionów euro lub sumy aktywów jego bilansu sporządzonego na koniec jednego z tych lat nie przekroczyły równowartości w złotych 10 milionów euro. Z kolei średni przedsiębiorca to taki, który w ciągu 2 ostatnich lat obrotowych zatrudniał średniorocznie nie więcej niż 250 pracowników i osiągnął roczny obrót netto ze sprzedaży towarów, wyrobów i usług oraz operacji finansowych nieprzekraczający równowartości w złotych 50 milionów euro, lub sumy aktywów jego bilansu sporządzonego na koniec jednego z tych lat nie przekroczyły równowartości w złotych 43 milionów euro. W sektorze MSP obowiązuje także zasada, że nie uważa się za MSP firmę, w której przedsiębiorcy inni niż mali lub średni posiadają więcej niż 25% wkładów, udziałów, akcji; prawa do ponad 25% udziałów w zyskach. Unijna definicja małego i średniego przedsiębiorcy została przejęta do polskiej ustawy o swobodzie działalności gospodarczej (Dz.U. 2004r, nr 281, poz. 2777), która wobec krajowych MSP ustanawia takie same kryteria, jak obowiązujące w Unii Europejskiej.

OMW – Obszar Metropolitalny Warszawy – teren miasta Warszawy wraz ze strefą jego wpływów społeczno-gospodarczych.

PAOW – Program Aktywizacji Obszarów Wiejskich – powstał na mocy umowy między Polską a Bankiem Światowym i istniał w latach 2000–2005. Jego głównymi celami było: zwiększenie pozarolniczego zatrudnienia na terenach wiejskich (likwidacja bezrobocia), włączenie się w trwający proces decentralizacji samorządów i rozwoju regionalnego, zapewnienie pomocy w tworzeniu potencjału instytucjonalnego niezbędnego dla zagospodarowania przedakcesyjnych i strukturalnych funduszy Unii Europejskiej.

Phare SSG – Program Phare Spójność Społeczna i Gospodarcza – miał na celu zmniejszanie opóźnień i dysproporcji rozwoju regionów poprzez promowanie aktywności gospodarczej, rozwiązywanie problemów społecznych związanych z rynkiem pracy, restrukturyzacją oraz rozwój infrastruktury. Program był realizowany w czterech edycjach: 2000, 2001, 2002, 2003. Wysokość grantu UE wynosiła maksymalnie 75% wartości poszczególnych projektów. Współfinansowanie krajowe zapewniane jest ze środków beneficjentów – jednostek samorządu terytorialnego oraz ze środków budżetu państwa. Program Phare SSG składał się z trzech głównych części (komponentów): wsparcia rozwoju infrastruktury, wsparcia małych i średnich przedsiębiorstw oraz wsparcia rozwoju zasobów ludzkich.

PPP – Partnerstwo Publiczno – Prywatne – jest formą długoterminowej współpracy sektora prywatnego i publicznego przy przedsięwzięciach mających na celu realizację zadań publicznych. Celem współpracy jest osiągnięcie obopólnych korzyści zarówno w wymiarze celów społecznych, jak i komercyjnych danego przedsięwzięcia. Szerokie stosowanie PPP może przyczynić się do znacznych oszczędności w wyniku obniżki kosztów inwestycyjnych i kosztów świadczenia usług użyteczności publicznej. Prawne podstawę stanowi ustawa z 28 lipca 2005 r. o partnerstwie publiczno-privatnym.

SAPARD – przedakcesyjny program wsparcia procesów dostosowawczych rolnictwa i obszarów wiejskich oraz przygotowania instytucji i beneficjentów krajów kandydujących do korzystania ze Wspólnej Polityki Rolnej po przystąpieniu do UE. W Polsce uruchomiony został w lipcu 2002 r., a kontraktowanie projektów zakończono w czerwcu 2005 r. Na realizację programu Polska podpisała umowę z Komisją Europejską na kwotę prawie 945 mln euro. Ponadto, mając na uwadze wielkie zainteresowanie rolników, za zgodą Komisji Europejskiej przesunięto na realizację Programu SAPARD 140 mln euro z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich. O pomoc finansową mogły ubiegać się projekty w ramach działań:

1. Poprawa przetwórstwa i marketingu artykułów rolnych i rybnych,
2. Inwestycje w gospodarstwach rolnych,
3. Rozwój i poprawa infrastruktury obszarów wiejskich,
4. Różnicowanie działalności gospodarczej na obszarach wiejskich.

SPO – Sektorowe Programy Operacyjne - służą wdrażaniu strategicznych dokumentów określających cele rozwoju społeczno-gospodarczego kraju oraz sposoby ich osiągnięcia. SPO są podstawą korzystania z funduszy UE. W latach 2004–2006 istniało 5 jednofunduszowych SPO:

- SPO WKP -Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw,
- SPO WZL - Rozwój Zasobów Ludzkich,
- SPO RMSZROW - Restrukturyzacja i Modernizacja Sektora Żywnościowego oraz Rozwoju Obszarów Wiejskich,
- SPO RYBY - Rybołówstwa i Przetwórstwa Ryb,
- SPO T - Infrastruktury Transportowej i Gospodarki Morskiej.

SPO RMSZROW – SPO Restrukturyzacja i Modernizacja Sektora Żywnościowego oraz Rozwój Obszarów Wiejskich – określa strategię oraz kierunki działań w zakresie rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich. Źródłem finansowania są środki publiczne: z budżetu państwa, budżetów samorządów regionalnych i lokalnych oraz EFOiGR, jak również środki inwestorów prywatnych. Realizuje 2 cele:

1. Poprawa konkurencyjności gospodarki rolno – żywnościowej,
2. Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich

SPO RZL – Sektorowy Program Operacyjny Rozwój Zasobów Ludzkich - głównym jego celem jest *budowa otwartego, opartego na wiedzy społeczeństwa poprzez zapewnienie warunków do rozwoju zasobów ludzkich w drodze kształcenia, szkolenia i pracy*. Realizacja niniejszego celu przyczyni się do rozwijania konkurencyjnej gospodarki opartej na wiedzy i przedsiębiorczości. Harmonijny rozwój gospodarki ma zapewnić wzrost zatrudnienia i osiągnięcie spójności społecznej, ekonomicznej i przestrzennej z Unią Europejską na poziomie regionalnym i krajowym. Cele SPO RZL są realizowane poprzez trzy priorytety:

1. Aktywna polityka rynku pracy oraz integracja zawodowa i społeczna,
2. Rozwój społeczeństwa opartego na wiedzy,
3. Pomoc techniczna.

SPO RZL jest finansowany w 75% z EFS i w 25% z krajowych środków publicznych (tzw. współfinansowanie). Na współfinansowanie składają się środki budżetu państwa, środki z państwowych funduszy celowych (Fundusz Pracy i PFRON) i środki będące w dyspozycji jednostek samorządu terytorialnego. Zarówno EFS jak i wymienione środki krajowe stanowią tzw. środki publiczne. Oprócz nich budżet SPO RZL przewiduje, niewielki w stosunku do całości, ale wymagany – wkład środków prywatnych.

SPO T – Sektorowy Program Operacyjny Transport – wytycza kierunki rozwoju transportu poprzez 3 priorytety:

1. Zrównoważony gałęziowo rozwój transportu,
2. Bezpieczniejszą infrastrukturą drogową,
3. Pomoc techniczna

Realizacja projektów w ramach SPO T współfinansowana jest maksymalnie do 75% kosztów kwalifikowanych z EFRR. Pozostała część kosztów jest pokrywana ze środków krajowych.

SPO WKP – Sektorowy Program Operacyjny Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw – określa cele, priorytety i działania dotyczące realizacji polityki w zakresie przedsiębiorczości i innowacyjności, ze szczególnym uwzględnieniem sektora małych i średnich przedsiębiorstw (MSP). Wykorzystuje zasoby sfery naukowo-badawczej oraz korzyści związane ze stosowaniem nowoczesnych technologii, w tym technologii informacyjnych oraz technologii wspierających ochronę środowiska.

ZPORR – Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego – program korzystający ze środków 2 funduszy (EFRR i EFS). Jest zarządzany na poziomie krajowym, ale wdrażany w systemie zdecentralizowanym na poziomie poszczególnych województw.

Spis map:

1. Środki wsparcia przyznane w ramach kontraktów wojewódzkich na infrastrukturę transportową w latach 2001–2004 w podziale na powiaty [w tys zł]	11
2. Liczba zadań infrastruktury transportowej w ramach kontraktów wojewódzkich na w latach 2001–2004 w podziale na powiaty	12
3. Środki wsparcia PAOW – komponent C w województwie mazowieckim w latach 2000–2005 w podziale na powiat	15
4. Kwota dofinansowania ze ZPORR projektów infrastruktury transportowej zakontraktowanych w 2004 roku w podziale na powiaty	17
5. Liczba zaakceptowanych projektów infrastruktury transportowej przez Zarząd Województwa Mazowieckiego w ramach ZPORR na lata 2004–2005 w podziale na powiaty	18
6. Inwestycje infrastruktury transportowej z udziałem środków wsparcia w województwie mazowieckim w latach 1999–2004 w podziale na gminy	19
7. Główne inwestycje ochrony środowiska współfinansowane ze środków budżetu centralnego i funduszy ochrony środowiska w latach 1999–2004 w podziale na gminy	22
8. Inwestycje ochrony środowiska współfinansowane ze środków UE w latach 2000–2004 w podziale na gminy	23
9. Wielkość i struktura środków wsparcia na rozwój infrastruktury społecznej powiatów województwa mazowieckiego w latach 1999–2004	25
10. Liczba projektów i struktura ich źródeł wsparcia projektów infrastruktury społecznej w powiatach województwa mazowieckiego w latach 1999–2004	26
11. Płatności bezpośrednie w powiatach województwa mazowieckiego w 2004 roku	31
12. Liczba projektów MSP, które otrzymały wsparcie ze środków Phare SSG w podziale na gminy	34

Spis wykresów:

1. Struktura środków wsparcia projektów województwa mazowieckiego w 2001–2004	9
2. Wydatki na infrastrukturę transportową ISPA/FS	13
3. Wielkość wydatkowanych środków UE na Mazowszu w latach 1999–2004 według źródeł wsparcia	21
4. Udział krajowych funduszy ekologicznych w finansowaniu inwestycji w województwie mazowieckim w latach 1999–2004	21
5. Struktura środków wsparcia na rozwój infrastruktury społecznej województwa mazowieckiego w latach 1999–2004	24
6. Struktura środków wsparcia na inwestycje w ramach działań programu SAPARD	29
7. Struktura środków wsparcia na działania w ramach Regionalnego Programu Wsparcia Małych i Średnich Przedsiębiorstw współfinansowanego z Phare SSG	32

Spis tabel:

1. Wykorzystanie środków z kontraktu województwa mazowieckiego w latach 2001–2004	7
2. Finansowanie projektów infrastruktury transportowej z funduszy ISPA i Funduszu Spójności w latach 1999–2004.....	13
3. Środki wsparcia na projekty infrastruktury technicznej województwa mazowieckiego w latach 1999–2004.....	16

Abstract

The availability of support funds is an opportunity for the units of territorial self-government from the Mazowieckie Voivodship to realize many projects. However, the ability of taking full advantage of this development opportunity depends not only on the amount of the acquired funds, but also on their purpose. In addition, from the point of view of cohesion policy of the whole region, also the spatial differentiation of the two above mentioned factors is of major importance.

The aim of this dissertation is the identification of the sources of the support funds and an attempt to review their application in the Mazowieckie Voivodship in the period of 1999–2004. The result of the analysis covered by this paper is the presentation of spatial allocation of the support funds in regional (at the level of administrative districts) and investment sector (transport infrastructure, environment protection, social infrastructure, agriculture and rural areas, SMEs) breakdown. However, the study also exposed some problematic areas which require extended examination in order to increase the effectiveness of the local and regional development support funds.